

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA EKONOMICKÁ

Diplomová práce

**Komparace důchodového systému v České republice a
v Německu**

**Comparison of the pension system in the Czech Republic and
Germany**

Bc. Hana Lerachová, DiS.

Plzeň 2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Hana LERACHOVÁ, DiS.**
Osobní číslo: **K10N0097P**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika a management**
Název tématu: **Komparace důchodového systému v České republice a v Německu**
Zadávací katedra: **Katedra financí a účetnictví**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Charakterizujte důchodový systém v České republice a v Německu.
2. Porovnejte tyto systémy z hlediska mezigenerační solidarity, důchodové solidarity a zásluhovosti.
3. Zhodnoťte, za jakých podmínek je možné aplikovat změny, které je nutno provést v důchodovém systému ČR a které návrhy jsou slučitelné s principy v Německu.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: 60 - 80 stran

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- **BEUTE, D.** *Selbständige Lehrer in der gesetzlichen Rentenversicherung*. Hamburg: Diplomica Verlag GmbH, 2008. ISBN 978-3-8366-6546-9
- **MARBURGER, H.** *Gesetzliche Rentenversicherung*. Regensburg: Walhalla, 2010. ISBN 978-3-8029-7492-2
- **NAHODIL, F.** *Veřejné finance v České republice*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2009. ISBN 978-80-7380-162-5
- **Ministerstvo práce a sociálních věcí [Online]**. Dostupné z <http://www.mpsv.cz>
- **Český statistický úřad [Online]**. Dostupné z <http://www.czso.cz>
- **Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj [Online]**. Dostupné z <http://www.oecd.org>

Vedoucí diplomové práce:

Doc. Ing. Jiří Beck, CSc.

Katedra ekonomie a kvantitativních metod

Datum zadání diplomové práce: 30. listopadu 2011

Termín odevzdání diplomové práce: 27. dubna 2012

Doc. Dr. Ing. Miroslav Plevný
děkan

Prof. Ing. Lilia Dvořáková, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 30. listopadu 2011

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

„Komparace důchodového systému v České republice a v Německu“

Vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Plzni dne

.....

Podpis autora

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce doc. Ing. Jiřímu Beckovi, CSc. za odborný dohled a cenné rady, které přispěly k vypracování této diplomové práce. Také bych chtěla poděkovat Ing. Karlu Řáhovi za užitečné konzultace a bezmeznou podporu.

OBSAH

Úvod.....	8
Cíle práce	10
Metodika práce	10
1 Sociální zabezpečení.....	11
1. 2 Financování sociálního zabezpečení.....	12
1. 3 Modely sociálních systémů v Evropě	13
2 Charakteristika důchodového systému v České republice.....	16
2. 1 Historie důchodového systému v České republice	16
2. 2 Dvoupilířový důchodový systém	17
2. 3 Výpočet výše důchodu.....	19
2. 4 Dávky plynoucí z důchodového pojištění.....	20
2. 4. 1 Starobní důchod	20
2. 4. 2 Invalidní důchod	21
2. 4. 3. Vdovský, vdovecký a sirotčí důchod	22
3 Důchodový systém v Německu	24
3. 1 Historie.....	24
3. 2 Charakteristika systému	25
3. 2. 1 Zákonné důchodové pojištění	25
3. 2. 2 Zaměstnanecké penzijní pojištění	32
3. 2. 3 Soukromé penzijní připojištění	34
4 Změny v důchodovém systému v České republice a v Německu.....	36
4. 1 Reforma v České republice.....	36
4. 1. 1 Cíl a předpoklady reformy	38
4. 1. 2 Doporučení PES.....	39
4. 2 Změny v důchodovém systému v ČR s účinností v letech 2012 – 2014	40
4. 3 Změny v důchodovém systému v Německu	45
5 Srovnání důchodového systému v České republice a v Německu.....	50
5. 1 Výpočet důchodu v České republice	50
5. 1. 1 Minimální mzda	50
5. 1. 2 Průměrná mzda	51
5. 1. 3 Výpočet důchodu s minimální mzdou ČR.....	52
5. 1. 4 Výpočet důchodu s průměrnou mzdou	54
5. 1. 5 Výpočet důchodu s nadprůměrnou mzdou	55

5. 2 Výpočet důchodu v Německu.....	58
5. 2. 1 Minimální a průměrná mzda.....	58
5. 2. 2 Výpočet starobního důchodu v Německu pro minimální mzdu	59
5. 2. 3 Výpočet výše starobního důchodu v případě průměrné mzdy.....	61
5. 2. 4 Výpočet výše starobního důchodu při nadprůměrné mzdě.....	62
5. 3 Srovnání důchodových systémů z hlediska zásluhovosti	63
5. 4 Srovnání důchodových systémů z hlediska mezigenerační solidarity.....	65
5. 5. Podmínky nutné pro aplikaci německého důchodového systému v ČR.....	66
6 Závěr	69
Seznam tabulek	71
Seznam obrázků.....	71
Seznam použité literatury	72
Seznam příloh	75
Abstrakt.....	80
Abstract.....	81

ÚVOD

Sociální zabezpečení je v současnosti součástí každého vyspělého státu, který se zavázal pomoci občanům v situacích, kdy se ocitnou bez příjmů. Jde o jedno z nejčastěji diskutovaných témat, hlavně z důvodu, že systémy v některých zemích jsou již desítky let staré a začínají se objevovat problémy především s financováním tohoto zabezpečení. V některých státech již došlo k zásadním změnám, které si tento systém žádal, v jiných reforma právě probíhá a v ostatních zemích se očekává budoucí nutnost provedení změn. Při tvorbě nutných změn se tedy jednotlivým státům naskytuje příležitost hodnotit úspěšnost reforem ve státech jiných, analyzovat tyto změny a poučit se tak z chyb, kterých se vláda zemí s reformovaným systémem dopustila.

Česká republika není výjimkou, i zde se již několik let živě diskutuje o nutnosti provedení změn v systému, především důchodového pojištění. Nyní se představitelé státní moci odhodlali k uskutečnění transformace důchodového systému a vystavili se tak kritickému oku obyvatel, kteří budou v následujících letech hodnotit přínos těchto změn.

Také v Německu se projeví problémy s financováním důchodového systému a již několik let se snaží upevnit tamní systém důchodového pojištění přijímáním opatření a změn, které jsou více či méně shodné se změnami prováděnými v ostatních státech.

Protože se jedná o téma skutečně aktuální, které není problémem pouze jednoho státu, rozhodla jsem se mu věnovat podrobněji ve své diplomové práci.

V první kapitole se zaměřím na stručné uvedení do problematiky sociálního zabezpečení, jeho financování a následně uvedu modely sociálních systémů, které jsou uplatňovány v Evropě.

Ve druhé kapitole se věnuji charakteristice důchodového systému v České republice. Nejprve shrnu historický vývoj tohoto systému od jeho zavedení až do 90. let 20. století, kdy byla provedena řada změn. Následně vytyčím dva pilíře mající hlavní postavení v systému důchodového pojištění, tedy na zákonné důchodové pojištění a soukromé penzijní připojištění, a zaměřím se také na výpočet dávek plynoucích z důchodového pojištění. Na závěr této kapitoly krátce shrnu dávky, které jsou vypláceny v rámci tohoto pojištění.

V kapitole třetí charakterizují důchodový systém v Německé spolkové republice. Začnu opět historickým vývojem od vzniku tohoto systému až po současnost a navážu pilíři, ze kterých se tento systém skládá. V rámci zákonného důchodového pojištění nastíním výši příspěvků pojištěnců v Německu a vývoj těchto příspěvků od roku 1891 až po současnost, navážu dávkami, které jsou z tohoto systému vypláceny, a popíši algoritmus výpočtu dávek vyplácených německým pojištěncům. Následně se zaměřím na zaměstnanecké penzijní pojištění a shrnu modely tohoto pojištění, které jsou zaměstnavateli nebo zaměstnanci využívány při tvorbě úspor na důchodový věk. Na závěr se stručně zmíním o dobrovolném soukromém penzijním připojištění tzv. „private Altersvorsorge“

Ve čtvrté kapitole představím změny v důchodovém systému v České republice, které byly provedeny v bezprostřední minulosti, a změny, které účinnosti teprve nabudou. Tyto změny porovnáám s doporučeními Poradního a expertního sboru a zhodnotím, do jaké míry se s těmito doporučeními shodují a jaké jsou naopak rozdíly. Poté se obdobným způsobem věnuji zásadním změnám, které byly provedeny v německém důchodovém systému v letech 2002, 2005 a také v roce 2012, kdy nabylo účinnosti rozhodnutí o postupném zvyšování věku odchodu do důchodu.

Obsahem páté kapitoly je srovnání charakterizovaných systémů z hlediska zásluhovosti a mezigenerační solidarity. Toto srovnání podložím příklady, ve kterých počítám výši důchodu pro občana v České republice a v Německu při různých úrovních mzdy. Na závěr pak zhodnotím, do jaké míry jsou důchodové systémy v České republice odlišené a zda by bylo možné aplikovat německý důchodový systém do systému českého.

CÍLE PRÁCE

Hlavními cíli práce jsou:

- charakterizovat systémy důchodového pojištění v České republice a v Německé spolkové republice,
- analyzovat nadcházející změny v důchodovém systému v České republice,
- porovnat důchodové systémy těchto zemí z hlediska zásluhovosti a mezigenerační solidarity,
- zhodnotit možnost aplikovat německý důchodový systém do systému fungujícího v České republice.

METODIKA PRÁCE

Při vytváření této práce jsem využila následujících zdrojů:

- teoretické znalosti z oblasti sociálního zabezpečení a s tím související odborná literatura,
- legislativa upravující tuto problematiku,
- statistická data,
- internetové zdroje, především stránky ministerstva práce a sociálních věcí v České republice a stránky Bundesministerium für Arbeit und Soziales v Německu.

Seznam použitých zdrojů je uveden v zadní části mé práce.

Práci tvoří pět kapitol. První tři kapitoly jsou teoretické a popisují okolnosti z oblasti důchodového pojištění v České republice a Německu. Čtvrtá kapitola zahrnuje změny provedené v těchto zemích a kombinuje teoretické znalosti s praktickými hledisky. Pátá kapitola je praktickou částí této práce, kde jsou uplatněny vědomosti získané z části teoretické.

1 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

Sociální pojištění jako ucelený systém se začalo rozvíjet až od konce 19. století, ale prvky tohoto pojištění se objevují již ve starověku a ve středověku, kdy existovaly různorodé formy pojištění v náboženských spolcích nebo v profesních organizacích.¹ Prvním skutečný systém sociálního zabezpečení byl vyvinut v Německu tehdejším kancléřem Ottem Eduardem Leopoldem von Bismarckem. O této skutečnosti pojednám v kapitole 3. 1.

Jako vymezení pojmu sociálního zabezpečení je možné uvést definici, která říká, že se jedná o „soubor právních norem, institutů, institucí a vztahů, jejichž účelem je předcházet možným sociálním rizikům, odstraňovat nepříznivé následky, které vzniknou jedincům v důsledku stanovených sociálních událostí, a vytvářet tak příznivé podmínky pro všestranný sociální rozvoj člověka.“²

Sociální zabezpečení, přesněji řečeno sociální politika, je založena na několika principech, které charakterizují její podstatu. „Jedná se zejména o princip:

- *sociální spravedlnosti,*
- *sociální solidarity,*
- *subsidiarity,*
- *participace.“³*

Tyto principy přesně vystihují hlavní podstatu sociální politiky. Ta se snaží spravedlivě přerozdělit prostředky potřebným, funguje na základě solidarity nejen mladých pracujících obyvatel s občany v postproduktivním věku, ale také zdravích s nemocnými, bohatých s chudými apod. Dále se snaží vyvolat v občanech zodpovědnost za své příjmy v situacích, kdy nepracují, a podněcovat je aby se podílely na systému sociálního zabezpečení.

Sociální zabezpečení je možné vyjádřit v užším nebo v širším pojetí. V širším pojetí se jedná o veškeré sociální „služby“ poskytované státem, jde tedy o nemocenskou, peněžitou pomoc v mateřství, ošetřovné, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a

¹ NAHODIL, František. a kol. *Veřejné finance v České republice*. Plzeň: Aleš Čeněk s. r. o., 2009

² GREGOROVÁ, Zdeňka., GALVAS, Milan. *Sociální zabezpečení*. 2. aktualizované a doplněné vydání, Masarykova univerzita Brno: Doplněk, 2005, s. 26

³ KREBS, Vojtěch, a kol. *Sociální politika*. 4. přepracované a aktualizované vydání, Praha: ASPI a. s., 2007, s. 28

v mateřství, dále pomoc v případě ztráty zaměstnání nebo zabezpečení ve stáří, v případě invalidity či ztráty blízké osoby. V užším pojetí zahrnuje pojem sociální zabezpečení pouze důchodové pojištění a s tím spojené sociální služby.⁴ V následujících kapitolách se budu převážně věnovat sociálnímu zabezpečení v užším pojetí, to znamená důchodovému systému.

1. 2 Financování sociálního zabezpečení

V současnosti jsou známé a používané dva systémy financování sociálního zabezpečení, a to průběžný systém a fondový systém.

Průběžný systém financování sociálního zabezpečení je založen na principu tzv. mezigenerační solidarity. Jde o to, že z běžných veřejných příjmů daného rozpočtového roku se financují běžné výdaje na sociální zabezpečení.⁵ Znamená to tedy, že ekonomicky aktivní obyvatelé odvádějí část ze svých příjmů státu a ten je okamžitě přerozdělí nejen osobám v produktivním věku, ale také osobám v předproduktivním a především postproduktivním věku. Tento systém financování sociálního zabezpečení je také označován jako tzv. PAYGO systém. Jde o zkratku slov PAY-as-you-GO, která přesně charakterizuje podstatu tohoto systému.

Fondový systém financování sociálního zabezpečení prostřednictvím kapitalizovaného fondu „je založen na principu pojišťovacím a s ním souvisejícími principy ekvivalence a zásluhovosti“.⁶ Tento systém spočívá v soukromém spoření u pojišťoven, občané si vytvářejí kapitálové rezervy, aby je mohly v pozdějším věku použít. Pojišťovny s vloženými prostředky hospodaří a snaží se je zhodnotit. Tento systém financování sociálního zabezpečení přenechává odpovědnost o svůj život ve stáří na občanovi, předpokládá tedy, že občan je natolik zodpovědný, že již v produktivním věku bude odkládat svou současnou spotřebu ve prospěch spotřeby ve věku důchodovém.

Použití těchto systémů jednotlivými státy je různé, většinou ale dochází ke kombinaci těchto systémů. V souvislosti s tím se hovoří o třech pilířích sociálního zabezpečení. Prvním pilířem je výše uvedený průběžný systém financování sociálního zabezpečení.

⁴HAMERNÍKOVÁ, Bojka., MAAJTOVÁ, Alena. a kol. *Veřejné finance*. 3. Vydání, Praha:ASPI a. s., 2007

⁵OPLETALOVÁ, Alena., SVOBODA, Ivo. *Veřejná správa a finance vybrané kapitoly*. 1. vydání, Ostrava: Key Publishing s. r. o., 2007

⁶NAHODIL, František. a kol. *Veřejné finance v České republice*. Plzeň: Aleš Čeněk s. r. o., 2009, s. 237

Druhý pilíř je pak povinné spoření občanů na důchod, tzn. povinný fondový systém, a třetím pilířem je dobrovolné, soukromé připojištění občanů na stáří.

1.3 Modely sociálních systémů v Evropě

V současné době existuje rozsáhlý trend mezinárodní integrace, který se nevyhnul ani Evropě, o čemž svědčí existence Evropské unie a mnoho standardů a nařízení, které upravují oblasti nejen ekonomické, ale také ekologické, účetní a jiné. Tento proces integrace však v Evropě nedospěl do takové úrovně, aby diktoval členským státům, jakým způsobem mají utvářet svůj systém důchodového pojištění. V Evropě tedy stále existuje několik modelů, které jsou výsledkem historického a kulturního vývoje daného státu. Jedná se o modely:

- liberální,
- konzervativní,
- sociálně demokratický,
- jihoevropský,
- středo- a východoevropský.⁷

Charakteristickým rysem liberálního modelu je odpovědnost občana za svou existenci a své budoucí příjmy. Stát v tomto modelu předpokládá, že občan má nejen svá práva, ale také povinnosti, které v tomto případě představují právě nutnost zabezpečit si příjem v budoucnu. Samozřejmě, že stát počítá s alternativou, kdy občan nebude v takové situaci, aby si mohl zabezpečit své příjmy, v tomto případě nastupuje sociální podpora státu, která má napravit selhání a pomoci obnovit schopnost samozabezpečení jedince. Tento typ sociálního modelu tedy počítá s minimálním zásahem státu, a to pouze v případě, kdy není jiné východisko. Je proto pochopitelné, že náklady státu související se sociální politikou, budou v tomto modelu relativně nízké oproti nákladům, které musí stát vynaložit v modelech ostatních. Dalším charakteristickým rysem liberálního modelu jsou dávky, které nejsou závislé na předešlých příjmech z ekonomické aktivity, naopak u dávek je pravidelně ověřována jejich potřebnost. Pokud se zlepší ekonomická situace občana a on přestane splňovat podmínky nutné pro přiznání dávek, nárok na tyto

⁷ ABRHÁM, Josef. *Komparativní ekonomika EU*. Praha: MAC s. r. o., 2008

dávky zaniká. V tomto modelu jsou tedy kladeny nároky na odpovědnost občanů, kteří jsou vedeni k dobrovolnému spoření, aby zabránili situacím, ve kterých by musel zasahovat stát prostřednictvím výplaty dávek. Mezi státy využívající liberální model sociálního zabezpečení patří například Velká Británie a Irsko.⁸

Konzervativní model oproti liberálnímu přihlíží k předchozím příjmům pojištěnce. Tento model je založen na myšlence, že sociální pomoc státu není pouze minimálním zásahem, ale pokud se pojištěnec dostane do problémů, jeho náhradní příjem by měl odpovídat jeho příjmům dosavadním, respektive příspěvkům, které ze svého příjmu odvedl do systému. Rozdílné je také financování tohoto systému, kdy vyplácené dávky jsou hrazeny nejen z příspěvků pojištěnců, ale z velké části také daňovými výnosy. Tvůrci tohoto modelu byli tedy přesvědčeni, že prevence sociálních problémů a postupné shromažďování prostředků na jejich financování jsou účinnější než jejich následné řešení. Konzervativní model vznikl v Německu. Kromě Německa pak využívají tohoto modelu například Belgie, Francie nebo Rakousko.⁹

Sociálně demokratický model je charakteristický vysokým stupněm přerozdělení hrubého domácího produktu. Stát podporuje sociálními dávkami prakticky všechny skupiny obyvatel. Je tedy logické, že tento model je vysoce nákladný a kromě příspěvků z pojistného musí být financován ještě z jiných zdrojů, kterými jsou daňové výnosy. Země, které využívají tento model, jsou známé jako země s velmi vysokou mírou zdanění. Protože na daňových výnosech se podílejí více bohatí nežli chudí, je možné konstatovat, že sociálně demokratický model je založen na silné míře solidarity mezi bohatými a chudými. Z toho také plyne podmínka udržitelnosti tohoto modelu, a to vysoká míra zaměstnanosti. Tento model se tedy snaží především předejít sociálním problémům, jeho snahou je odstranění chudoby a velkých rozdílů mezi chudými a bohatými občany. Protože je používán ve Švédsku, Dánsku, Norsku a Finsku, je tento model často nazýván také modelem severským nebo skandinávským.¹⁰

Jihoevropský sociální model je jeden z mladších modelů, který se při svém vývoji inspiroval již zavedeným liberálním a kontinentálním modelem. Tento model však zahrnuje nedostatky v podobě poměrně velkého počtu obyvatel ohrožených chudobou než je tomu ve státech s výše uvedenými modely. Jak uvádí zpráva Eurostatu Social

⁸ ABRHÁM, Josef. *Komparativní ekonomika EU*. Praha: MAC s. r. o., 2008

⁹ Viz pozn. 9

¹⁰ Viz pozn. 9

protection in the European Union, v zemích, ve kterých se tento systém využívá, se stále zvyšují výdaje vynaložené v souvislosti se sociálním zabezpečením vzhledem k procentu HDP.¹¹ Tento model je používán v Itálii, Španělsku, Řecku a Portugalsku, což jsou státy, kde jsou tradicí zakořeněné silné rodinné vztahy. Proto se zde více než v jiných evropských státech stále projevuje solidarita v rámci rodiny, kdy mladší generace zaopatřuje generaci starší.¹²

Sřredo- a východoevropský model je také poměrně mladý typ sociálního systému. Země využívající tohoto modelu mají jeden společný rys, a to minulost s centrálně řízeným hospodářstvím. Sociální systém těchto států před přechodem k tržní ekonomice byl charakteristický kolektivistickým smýšlením, byla zde prosazována myšlenka, že každý má právo na sociální jistotu. Po transformaci ekonomiky byl také upraven sociální systém v těchto zemích a vznikly dvě koncepce, jde o postsocialistický-liberální model, který se inspiroval systémem aplikovaným ve Velké Británii a Irsku a je charakteristický nízkým stupněm sociální ochrany, a postsocialistický-kontinentální model, který naopak využil zkušeností Německa. Právě podle Německa a ostatních států, ve kterých je využíván kontinentální model, se řídila Česká republika, Maďarsko, Polsko a Slovensko.¹³

¹¹ PETRÁŠOVÁ, Alexandra. *Social protection in the European Union*. [online]. 2008 [cit. 13.4.2012] – vlastní překlad. Dostupné z WWW: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-08-046/EN/KS-SF-08-046-EN.PDF

¹² KELLER, Jan. *Soumrak sociálního státu*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005

¹³ ABRHÁM, Josef. *Komparativní ekonomika EU*. Praha: MAC s. r. o., 2008

2 CHARAKTERISTIKA DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU V ČESKÉ REPUBLICĚ

Ve druhé kapitole se zaměřím na charakteristiku důchodového systému v České republice. Nejprve stručně popíši historii tohoto systému od jeho vzniku po zásadní změny provedené v 90. letech 20. století, následně se zaměřím na současný stav tohoto systému. Poté shrnu výpočet dávek před změnou v roce 2002 a výpočet po této změně a na závěr této kapitoly se zaměřím na dávky, které je možné z tohoto pojištění čerpat.

2.1 Historie důchodového systému v České republice

V České republice se začal důchodový systém rozvíjet už v dobách Rakouska-Uherska, ovšem pouze pro státní úředníky. Až v roce 1926 se důchodový systém začal týkat také dělníků. Věk odchodu do důchodu byl tehdy stanoven na 65 let, avšak průměrná délka dožití tehdejších obyvatel byla pouhých 62 let.¹⁴ O špatně stanoveném věku odchodu do důchodu vypovídá i fakt, že v roce 1930 připadalo na jednoho důchodce 6,25 pracujících občanů. Nadále také zůstávají bez zajištění rolníci či živnostníci, kterých se dosavadní důchodový systém netýkal.¹⁵

Povinný důchodový systém pro všechny občany byl zaveden až v roce 1948. Tehdy se snížil věk odchodu do důchodu na 60 let a naopak se prodloužila střední délka života na 68 let.¹⁶ To znamená, že průměrně mohli občané po aktivním životě 8 let odpočívat a pobírat důchodové dávky.

Od té doby uplynulo spousta let bez větších změn až do 90. let 20. století, kdy byl věk odchodu do důchodu stále 60 let, ale délka života se prodloužila na průměrných 72 let¹⁷. To znamená, že věk strávený v důchodu se prodloužil a tato tendence se předpokládala i do následujících let. V roce 1994 tedy vyšel zákon č. 42/1994 Sb. o penzijním připojištění se státním příspěvkem, který se stal druhým pilířem důchodového pojištění

¹⁴ TRAXLER, Jan. *Hrubý koncept důchodové reformy: Mezigenerační důchodový systém s individuálními důchodovými účty*. [online]. [cit. 16.3.2012] Dostupné z WWW:

<http://www.finez.cz/data/file/download/duchodovareformahrubykoncept.pdf>

¹⁵ DRÁBEK, Jaromír. *Historie univerzálního důchodového zabezpečení nepřekračuje v ČR 55 let*. [online]. Aktualizace 16.9.2011 [cit. 16.3.2012] Dostupné z WWW:

<http://socialniporadce.mpsv.cz/cs/280>

¹⁶ Viz. pozn. 15

¹⁷ Česká zpráva sociálního zabezpečení: *Naděje dožití ve Středočeském kraji, okresech a správních obvodech ORP*. [online]. [cit. 16.3.2012] Dostupné z WWW: [http://www.czso.cz/xs/redakce.nsf/i/nadeje_dozeni_soubor/\\$File/nadeje_dozeni.pdf](http://www.czso.cz/xs/redakce.nsf/i/nadeje_dozeni_soubor/$File/nadeje_dozeni.pdf)

v České republice. Další změna přišla v roce 1995, kdy se začal postupně prodlužovat věk odchodu do důchodu, a to u mužů o 2 měsíce každý rok a u žen nejprve nepravidelně, poté o 4 měsíce každý rok.¹⁸ V těchto letech se také změnil způsob výpočtu odváděného pojistného. V minulosti zaměstnavatel odváděl 50% ze sumy hrubých mezd všech zaměstnanců, přičemž nebylo přesně specifikováno, jak vysoká část je určena na důchodové pojištění. Zaměstnanec také odváděl ze mzdy částku, ve které bylo zahrnuto sociální i zdravotní pojištění a daň, ale přesná výše těchto komponent nebyla určena. Změnou tedy bylo stanovení přesné procentní části pro zaměstnance i zaměstnavatele, která byla určena pro účely důchodového pojištění.¹⁹

2. 2 Dvoupilířový důchodový systém

V České republice existují od roku 1994 dva pilíře tvořící zdejší důchodový systém. Jde o průběžné financování, kdy jsou prostředky odebrané ekonomicky aktivním obyvatelům okamžitě přerozděleny lidem neaktivním, kteří jsou závislí na těchto dávkách. Dále pak systém kapitalizace neboli fondové financování spočívající v soukromém spoření obyvatel, kteří nechtějí v důchodovém věku spoléhat pouze na pomoc státu.²⁰

Každý z těchto dvou pilířů má své silné i slabé stránky. Průběžně financovaný systém je charakteristický minimálním rizikem chudoby u důchodců, respektive stát se v ústavě zavazuje vyplácet občanům rentu, pokud splní stanovené podmínky.

Problémem tohoto způsobu financování důchodového systému je však dlouhodobá neudržitelnost, to znamená, že slib budoucím důchodcům k vyplacení důchodové renty není dostatečně kryt zdroji, což působí jako protiklad výše zmíněné „bezrizikovosti“ tzv. PAYGO systému. Naopak jako výhodou tohoto systému je nutno zmínit neovlivnitelnost vyplacených důchodů inflací, protože jsou průběžně valorizovány. Zvyšování základní výměry v letech 2004 – 2012 zobrazuje tabulka č. 1, vypočtená z jednotlivých oznámení o valorizaci důchodu konkrétního občana. Při valorizaci

¹⁸ Česká správa sociálního zabezpečení: *Starobní důchody*. [online]. Aktualizace 29.12.2011 [cit. 16.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-duchody.htm>

¹⁹ Informace zaměstnavatele z 80. let

²⁰ DOBEŠOVÁ, Dana. *Důchodový systém v ČR*. Národohospodářský obzor, 2006, [online]. [cit. 17.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/do/1456/soubory/aktivity/obzor/6182612/7667845/04Dobesova.pdf>

důchodu tedy dochází nejen ke zvyšování absolutní částky základní výměry, ale také k růstu důchodu zvýšením částky procentní výměry. O valorizaci důchodů je diskutováno pravidelně, ovšem ke skutečnému zvýšení vyplácených důchodů nemusí dojít každý rok, toto zvýšení probíhá v závislosti na míře inflace a růstu reálných mezd v daném roce.

Tab. č. 1 : Valorizace důchodů v letech 2004 – 2012

Rok	Růst základní výměry (v Kč)	Růst procentní výměry
2004	-	2,5%
2005	90	5,4%
2006	70	4,0%
2007	100	5,6%
2008	130	3,0%
2009	-	2,47%
2010	-	4,4%
2011	60	3,9%
2012	40	1,6%

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení, Oznámení o valorizaci důchodu z let 2004 – 2012

Fondové financování neboli penzijní připojištění je v současné době pouze doplňkovým způsobem financování důchodového systému, který nemá v České republice příliš dlouhou tradici. Mezi některými občany tedy panuje nedůvěra v tento způsob zvýšení příjmu v důchodovém věku. Z toho důvodu stát poskytuje podporu ve výši od 50 Kč do 150 Kč.²¹ Kromě této podpory existuje možnost, aby se tvorby úspor zaměstnance na výplatu důchodu účastnili také zaměstnavatelé. Někteří zaměstnavatelé se tedy rozhodli také přispívat na penzijní připojištění svých zaměstnanců. Dalším motivačním impulsem pro podporu penzijního připojištění je možnost odečíst částky jdoucí do penzijního fondu od základu daně za podmínek stanovených zákonem o dani z příjmů. V rámci reformy důchodového systému v České republice je však plánována rozsáhlá změna, o které pojednám později.

²¹ §29 odst. 2 zákona č. 42/1994 Sb. o penzijním připojištění [online]. [cit. 17.3.2012]. Dostupné z WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/zakony_7741.html

2.3 Výpočet výše důchodu

Výpočet důchodu probíhá na základě znalosti tzv. vyměřovacího základu, který je definován jako „*hrubý výdělek dosažený v příslušném roce*“.²²

Do roku 2002 probíhal výpočet vyměřovacího základu poněkud odlišně než je tomu v současné době. Protože docházelo k výraznému nárůstu průměrné mzdy během předcházejících let, byly až do roku 2002 používány koeficienty, kterými se roční příjem pojištěnce násobil, aby nedošlo k poškození občana a vyměření nedostatečné výše důchodu. V tabulce č. 2 jsou uvedeny tyto koeficienty v letech 1986 – 2002. Výpočet tedy probíhal součinem koeficientu a sumou měsíčních mezd v daném roce.

Tab. č. 2 : Koeficienty pro výpočet vyměřovacího základu v letech 1986 - 2002

Rok	Koeficient	Rok	Koeficient	Rok	koeficient
1986	5,2817	1992	3,3710	1998	1,3388
1987	5,1735	1993	2,6912	1999	1,2371
1988	5,0582	1994	2,2702	2000	1,1605
1989	4,9385	1995	1,9157	2001	1,0693
1990	4,7642	1996	1,6179	2002	1,00
1991	4,1284	1997	1,4636	-	-

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení – Osobní list důchodového pojištění

Po roce 2002, a tedy i v současnosti, se vyměřovací základ počítá pouze jako suma hrubých měsíčních mezd v daném roce.

Následně se vypočte úhrn vyměřovacích základů a z něj osobní vyměřovací základ, který je definován jako „*měsíční průměr úhrnu ročních vyměřovacích základů*“²³

Prostřednictvím redukčních hranic se vypočte výpočtový základ, který se násobí procentní výměrou důchodu a počtem odpracovaných let. K takto vypočtené hodnotě se připočte základní výměra důchodu, která v roce 2012 činí 2.270 Kč pro starobní důchod, a vznikne nárok na důchod.²⁴

²² Ministerstvo práce a sociálních věcí: *Důchodové pojištění*. [online]. Aktualizace 9.11.2006 [cit. 17.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/2435>

²³ Viz. pozn. 23

²⁴ §3 vyhlášky č. 286/2011 Sb. [online]. [cit. 17.3.2012]. Dostupné z WWW: http://www.mpsv.cz/ppropo.php?ID=v286_2011

2. 4 Dávky plynoucí z důchodového pojištění

Každý zaměstnanec a jiné v zákoně uvedené osoby musí povinně přispívat na sociální zabezpečení, a to 6,5% z vyměřovacího základu. Zaměstnavatel musí za svého zaměstnance také přispívat na sociální zabezpečení, a to ve výši 25% nebo 26% vyměřovacího základu. Z těchto sazeb jde u zaměstnance celých 6,5% na důchodové pojištění, u zaměstnavatele se pak tato částka rozděluje na nemocenské pojištění, na státní politiku zaměstnanosti a na důchodové pojištění, které činí 21,5% ze sazby pojistného na sociální zabezpečení.²⁵

Z důchodového pojištění jsou poté vypláceny různé druhy důchodů, mezi které patří:²⁶

- starobní,
- invalidní,
- vdovský a vdovecký,
- sirotčí.

2. 4. 1 Starobní důchod

Starobní důchod je dávka, která má pojištěnci nahradit příjem, dosáhne-li pojištěnec určitého věku. Tento věk je vymezen v zákoně č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a je rozdělen pro pojištěnce podle roku, ve kterém byli narozeni.

Podmínkou pro získání dávky starobního důchodu je však také určitý počet let pojištění. V roce 2012 činí doba pojištění 28 let. Pro osoby, které nedosáhly délky pojištění, je v zákoně stanovena výjimka umožňující nižší počet let účasti na důchodovém pojištění. V roce 2012 činí tato doba 18 let. Byl-li pojištěnec účastný důchodového pojištění alespoň po tuto dobu, může odejít do důchodu nejdříve o pět let později, než je jeho standardní věk odchodu do důchodu.²⁷

Zákon dále upravuje možnosti, kdy pojištěnec zažádá o odchod do důchodu dříve než je jeho důchodový věk nebo naopak později, to znamená, že přesluhuje. Dříve může občan

²⁵ Česká správa sociálního zabezpečení: *Sazba pojistného*. [online]. Aktualizace 4.1.2011 [cit. 18.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/vyse-a-platba-pojistneho/sazba-pojistneho.htm>

²⁶ §4 Zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. [online]. [cit. 18.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/duchodpoj/cast1.aspx>

²⁷ §29 Zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. [online]. [cit. 18.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/duchodpoj/cast4h1.aspx>

zažádat o vyplácení dávek starobního důchodu v případě, že mu od zákonem stanoveného důchodového věku schází pouze tři roky. Procentní výměra starobního důchodu se poté snižuje za každých 90 kalendářních dní o 0,9% výpočtového základu prvních 720 kalendářních dní, o které zažádal občan o předčasný důchod, poté o 1,5% výpočtového základu za každých započatých 90 dní. Pokud naopak občan pracuje nadále a nepobírá starobní důchod, zvyšuje se výše procentní výměry o 1,5% výpočtového základu za každých 90 kalendářních dní, které jsou nad zákonem stanovený věk odchodu do důchodu tohoto občana. Třetí možností je občan vykonávající samostatnou výdělečnou činnost, který k datu nároku na důchod začne pobírat polovinu tohoto důchodu a zároveň nadále vykonává výdělečnou činnost. Tomu se zvyšuje procentní výměra o 1,5% výpočtového základu za každých 180 kalendářních dní této výdělečné činnosti. Poslední možností je pak pojištěnec, který dosáhl věku odchodu do důchodu a začne v plné výši pobírat starobní důchod, ovšem zároveň vykonává výdělečnou činnost. Tomuto pojištěnci se zvyšuje výše procentní výměry o 0,4% výpočtového základu za každých 360 kalendářních dnů, po které vykonával výdělečnou činnost.²⁸

2. 4. 2 Invalidní důchod

Invalidní důchod nahrazuje pojištěnci příjem v případě, že se určitým způsobem snížila jeho schopnost vykonávat výdělečnou činnost. Zákon o důchodovém pojištění rozlišuje v roce 2012 tři stupně invalidity, které jsou definované procentem snížení pracovní schopnosti.

„Jestliže pracovní schopnost pojištěnce poklesla:

- *nejméně o 35 %, avšak nejvíce o 49 %, jedná se o invaliditu prvního stupně,*
- *nejméně o 50 %, avšak nejvíce o 69 %, jedná se o invaliditu druhého stupně,*
- *nejméně o 70 %, jedná se o invaliditu třetího stupně.“²⁹*

²⁸ §34 Zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. [online]. [cit. 18.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/duchodpoj/cast4h1.aspx>

²⁹ §39 Zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. [online]. [cit. 18.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/duchodpoj/cast4h2.aspx>

Dále zákon stanovuje doby pojištění, které jsou potřebné pro uznání invalidního důchodu. Tyto doby se liší podle věku pojištěnce, ve kterém zažádal o invalidní důchod.

„Potřebná doba pojištění pro nárok na invalidní důchod činí u pojištěnce ve věku:

- *do 20 let méně než jeden rok,*
- *od 20 let do 22 let jeden rok,*
- *od 22 let do 24 let dva roky,*
- *od 24 let do 26 let tři roky,*
- *od 26 let do 28 let čtyři roky a*
- *nad 28 let pět roků.*³⁰

V §41 zákona o důchodovém pojištění je upravena výše invalidního důchodu, na kterou má pojištěnec nárok. Tato výše je rozdělena na pevnou částku ve výši 680 Kč měsíčně a na procentní výměru invalidního důchodu. *„Výše procentní výměry invalidního důchodu činí za každý celý rok doby pojištění:*

- *0,5 % výpočtového základu měsíčně, jedná-li se o invalidní důchod pro invaliditu prvního stupně,*
- *0,75 % výpočtového základu měsíčně, jedná-li se o invalidní důchod pro invaliditu druhého stupně,*
- *1,5 % výpočtového základu měsíčně, jedná-li se o invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně.*³¹

2. 4. 3. Vdovský, vdovecký a sirotčí důchod

Tyto druhy důchodu mají pozůstalé osobě nahradit příjem, který tato osoba ztratila smrtí pojištěnce. Nárok na vdovský či vdovecký důchod vzniká, pokud zemřelý pobíral starobní nebo invalidní důchod, nebo pokud ke dni smrti splnil podmínku pro přiznání starobního či invalidního důchodu. Výjimkou je, pokud osoba zemřela následkem pracovního úrazu, poté nemusí tyto podmínky splnit.³² Na sirotčí důchod má nárok

³⁰ §40 Zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. [online]. [cit. 18.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/duchodpoj/cast4h2.aspx>

³¹ §41 Zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. [online]. [cit. 18.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/duchodpoj/cast4h2.aspx>

³² §49 Zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. [online]. [cit. 18.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/duchodpoj/cast4h4.aspx>

nezaopatřené dítě v případě, že zemřel rodič nebo osoba, která vykonávala péči dítěte místo rodičů, přičemž musí opět splňovat výše uvedené podmínky. To znamená, že ke dni smrti pobírala tato osoba starobní nebo invalidní důchod, nebo ke dni smrti splnila podmínku pro přiznání starobního či invalidního důchodu, přičemž to opět neplatí, pokud osoba zemřela následkem pracovního úrazu.³³

Základní výše vdovského, vdoveckého i sirotčího důchodu je stejná a činí 680 Kč měsíčně. Liší se až procentní výše výměry pozůstalostních důchodů. U vdovského a vdoveckého důchodu je to 50% procentní výměry starobního důchodu, na kterou měl zemřelý nárok v době smrti, u sirotčího důchodu činí tato hodnota 40% procentní výměry starobního důchodu.³⁴

V zákoně je také uvedeno, jak dlouho je možné pobírat vdovský či vdovecký důchod a kdy zaniká nárok na pozůstalostní důchod. Vdovský důchod může pobírat pozůstalá po dobu jednoho roku od smrti manžela. Pokud však splní podmínky uvedené v zákoně, může tento důchod pobírat déle. Nárok na tento důchod zaniká uzavřením nového manželství.³⁵ U sirotčího důchodu zaniká nárok na jeho pobírání osvojením dítěte jinou osobou.³⁶

³³ §52 Zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. [online]. [cit.18.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/duchodpoj/cast4h5.aspx>

³⁴ §51 a §53 Zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. [online]. [cit.18.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/duchodpoj/cast4h5.aspx>

³⁵ §50 Zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. [online]. [cit.18.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/duchodpoj/cast4h4.aspx>

³⁶ §52 Zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. [online]. [cit.18.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/duchodpoj/cast4h5.aspx>

3 DŮCHODOVÝ SYSTÉM V NĚMECKU

Ve třetí kapitole se zaměřím na charakteristiku důchodového systému Německé spolkové republiky. Nejprve opět stručně shrnu historii tohoto systému a poté se zaměřím na objasnění samotného systému, jeho pilířů a výpočtu starobního důchodu.

3.1 Historie

Německý důchodový systém se začíná rozvíjet v 19. století, kdy říšský kancléř Otto von Bismarck navrhl první ze sociálních systémů. Do této doby byly náznaky sociálního systému ve formě úrazového pojištění pro zaměstnance, nicméně nebyla upravena situace, kdy zaměstnanec již na svou práci nestačí a na sklonku života se ocitá bez příjmu. Do roku 1889 byli tedy staří občané odkázáni na milost či nemilost svých potomků, kteří museli rodičům oplatit péči, jež jim byla věnována jako dětem. 22. června 1889 byl zaveden první systém sociálního zabezpečení zvaný jako "Kapitalgedecktes System", který zahrnoval zákon o invalidním a starobním pojištění. Tento systém byl založen na příspěvcích od zaměstnanců ve výši 1,7% mzdy a věk odchodu do důchodu byl stanoven na 70 let, což byl v té době příliš vysoký věk. Průměrná délka života mužů byla tehdy 45, u žen pak 48 let. Ke změně došlo v roce 1916, kdy se snížil věk odchodu do důchodu na 65 let a zároveň došlo ke zdvojnásobení důchodových dávek. I přesto však v systému existovaly přebytky. Tyto přebytky nebyly použity na výplatu důchodových plateb, ale sloužily z uhrazení nákladů na zbrojení během druhé světové války. V této době byli ze sociálního systému vyloučeni všichni Židé. Po druhé světové válce byl dosavadní systém vystaven velkému náporu a došlo k rozdělení Německa na dvě části, a to na západní a východní Německo. I přes nesmírné problémy se podařilo systém udržet, ačkoliv minimální dávka v té době činila 50 DM, což pokrylo pouze náklady spojené s bydlením. Smyslem dávek tedy nebylo zachovat dosavadní životní úroveň, dávky měly pouze podpůrný charakter.³⁷

K zásadní změně v západoněmeckém důchodovém systému došlo v roce 1957, kdy se z dosavadního systému přešlo na tzv. PAYGO systém. Do roku 1957 byly dávky vypláceny z rezerv každého postproduktivního občana, od roku 1957 jsou dávky

³⁷ Bundesministerium für Arbeit und Soziales [online]. Aktualizace 21.2.2006 [cit. 21.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.bmas.de/DE/Themen/Rente/Gesetzliche-Rentenversicherung/Geschichte/geschichte-der-gesetzlichen-rentenversicherung.html>

vypláceny průběžně. Od této doby je v Německu zavedený princip mezigenerační solidarity, kdy mladí pracující přispívají na živobytí již nepracujících spoluobčanů.³⁸

V následujících letech docházelo ke změnám ve výši příspěvků, ve výši vyplácených důchodů a také v okruhu osob, které byly povinny se do důchodového systému zapojit. V rámci reformy v roce 2002 došlo k zavedení tzv. „Riester-Rente“ a v roce 2005 byla zavedena Rürup renta.³⁹

3. 2 Charakteristika systému

Německo se považuje za vysoce rozvinutý sociální stát. Zásada sociálního státu je zakotvena v ústavě v článku 20, odstavec 1 a článku 28 odstavec 1.⁴⁰ Je zde uvedeno, že stát ručí za živobytí svých občanů, že zajistí soulad mezi sociálně slabými a sociálně silnými skupinami a že ochrání občany před událostmi jako je nemoc, nezaměstnanost nebo závislost na jiné osobě.⁴¹

V současnosti se německý důchodový systém skládá ze tří pilířů:

- zákonné sociální pojištění,
- zaměstnanecké penzijní pojištění,
- soukromé připojištění.

3. 2. 1 Zákonné důchodové pojištění

Zákonné důchodové pojištění vychází z principu tzv. mezigenerační solidarity. Jak už bylo popsáno v první kapitole, princip tohoto druhu pojištění vychází z průběžného přispívání pracujících občanů, přičemž tyto platby jsou bezprostředně rozděleny občanům, kteří mají nárok na dávky plynoucí z tohoto systému.

Tento způsob rozdělování příspěvků od zaměstnanců má své výhody i nevýhody, jak jsem zmínila již výše. Jednou z nevýhod, která se v Německu přímo projevila, je

³⁸ MUNKOVÁ, Gabriela. *Sociální politika v evropských zemích*. Praha: Karolinum, 2004

³⁹ Bundesministerium für Arbeit und Soziales [online]. Aktualizace 21.2.2006 [cit. 21.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.bmas.de/DE/Themen/Rente/Gesetzliche-Rentenversicherung/Geschichte/geschichte-der-gesetzlichen-rentenversicherung.html>

⁴⁰ Bundesministerium für Arbeit und Soziales [online]. Aktualizace 21.2.2006 [cit. 21.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.bmas.de/DE/Themen/Rente/Gesetzliche-Rentenversicherung/gesetzliche-rentenversicherung.html>

⁴¹ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland [online]. [cit. 21.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://dejure.org/gesetze/GG/28.html>

aktuální problém snižujícího se počtu ekonomicky aktivních obyvatel a naopak růst obyvatel v postproduktivním věku, což má za následek nedostatečné množství prostředků potřebných pro výplatu důchodů a dotování tohoto systému. V Německu chybělo v roce 2001 na výplatu 20% nákladů, které musely být pokryty přijatými daněmi. Do roku 2030 se očekával růst míry nutného subvencování až na 30%, což vyžadovalo změny v systému pojištění, které budou popsány ve čtvrté kapitole.⁴²

Do tohoto systému jsou povinni přispívat všichni zaměstnanci, přičemž se dělí do několika skupin:⁴³

- povinné důchodové pojištění dělníků,
- povinné důchodové pojištění úředníků,
- systém důchodového pojištění pro zemědělce,
- pojištění pro státní zaměstnance a soudce.

Toto zákonné pojištění se vztahuje na všechny zaměstnance, ale pouze na některé kategorie samostatně výdělečných osob, jako například umělci, řemeslníci, publicisté, aj. Ostatní samostatně výdělečné osoby se mohou účastnit systému dobrovolně.⁴⁴

Účast zaměstnanců je povinná bez ohledu na národnost. Pokud je mu mzda vyplácena v Německu a platí německé daně, musí také platit příspěvky do důchodového systému. Výjimku tvoří zaměstnanci mezinárodních společností, které vyšlou pracovníka do Německa na dobu kratší než pět let. Jde o tzv. „odděleného pracovníka“.⁴⁵

Výše příspěvků

Příspěvky do systému jsou rovnoměrně rozděleny mezi zaměstnance a zaměstnavatele. V roce 2012 činí příspěvek 19,6% hrubé mzdy zaměstnance, přičemž je stanoven maximální limit ve výši 67.200 € ročně ve starých německých státech a 57.600 € ročně

⁴² RÖßLER, Nicolas. *The German Pension System*. Mayer Brown, 2009, [online]. [cit. 22.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.mayerbrown.com/publications/The-German-Pension-System-05-06-2009/>

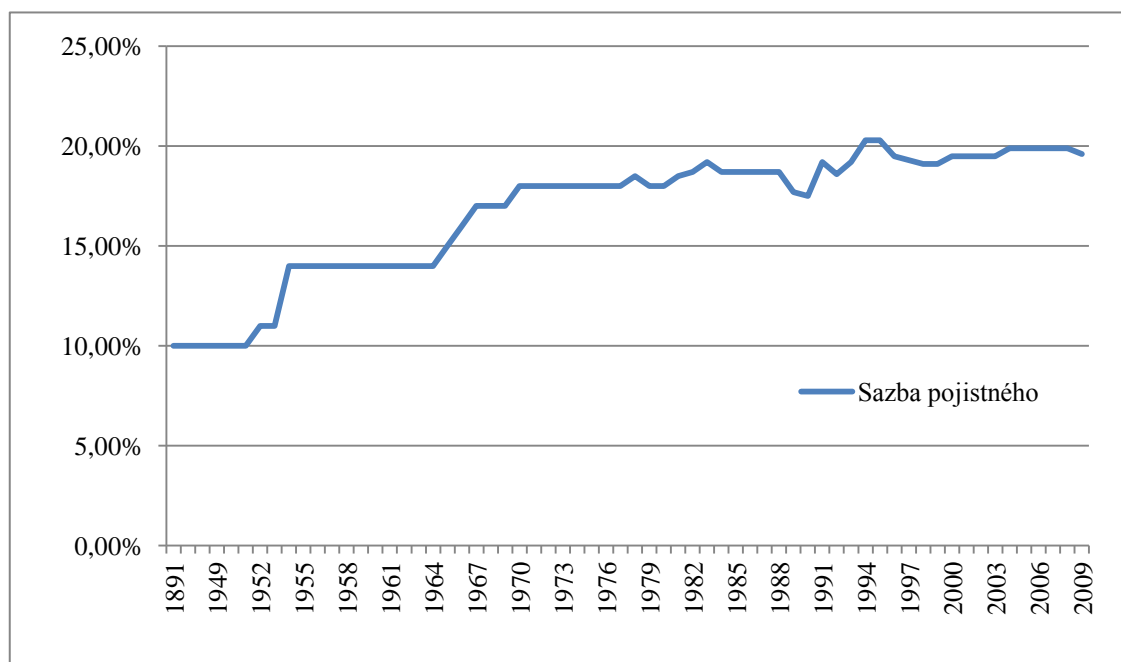
⁴³ GUARDIANCICH, Igor. *Current pension system: first assessment of reform outcomes and output*. 2010, [online]. [cit. 22.3.2012]. Dostupné z WWW: http://www.ose.be/files/publication/2010/country_reports_pension/OSE_2010_CRpension_Germany.pdf

⁴⁴ Viz pozn. 43

⁴⁵ Informationsportal Toytown Germany: *German state pensions* [online]. [cit. 22.3.2012]. Dostupné z WWW: http://www.toytowngermany.com/wiki/German_state_pensions

v nových německých státech.⁴⁶ V následujícím grafu je uveden vývoj sazeb důchodového pojištění od roku 1891, tzn. od prvních náznaků sociálního zabezpečení až do současnosti, kdy v posledních několika letech se sazba důchodového pojištění ustálila v rozmezí jednoho procentního bodu. Zdrojová data jsou pak uvedena v příloze A.

Obr. č. 1 : Vývoj sazby sociálního zabezpečení v Německu

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů dostupných na Online Enzyklopädie Wikipedia⁴⁷

Již v současnosti se tedy sazba důchodového pojištění pohybuje lehce pod 20% hranicí. Protože však zdroje pro výplatu důchodových dávek jsou stále nedostatečné, plánuje vláda v Německu překročení těchto 20% do roku 2020 a dosažení hranice 22% sazby důchodového pojištění do roku 2030.⁴⁸

⁴⁶ Informationsportal Deutsche Sozialversicherung: *Finanzierung*. [online]. [cit. 22.3.2012]. Dostupné na WWW: <http://www.deutsche-sozialversicherung.de/de/rentenversicherung/finanzierung.html>

⁴⁷ Online Enzyklopädie Wikipedia: *Gesetzliche Rentenversicherung*. [online]. Aktualizace 12.2.2012 [cit. 22.3.2012]. Dostupné z WWW: [http://de.wikipedia.org/wiki/Gesetzliche_Rentenversicherung_\(Deutschland\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Gesetzliche_Rentenversicherung_(Deutschland))

⁴⁸ Watson Wayet. *The German Pension System in Brief*. January 2009, [online]. [cit. 22.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.watsonwyatt.com/us/pubs/insider/showarticle.asp?ArticleID=20358>

Vyplácené dávky

Ze systému jsou vypláceny různé typy důchodů. Jde o starobní důchod, který je možno rozdělit na „normální“ a předčasný starobní důchod. Dále jsou to pozůstalostní a invalidní důchody.⁴⁹

Tyto dávky mají za úkol nahradit příjem účastníka tohoto systému, přičemž je více než zřejmé, že v rámci tohoto prvního pilíře není možné udržet jeho dosavadní životní standard.

Dávky se mohou podle situace snižovat. Například pokud chce zaměstnanec odejít do předčasného důchodu (podmínky jsou stanoveny zákonem), snižují se dávky o 0,3% za každý měsíc, který chybí do zákonem stanoveného věku odchodu do důchodu.⁵⁰

Výpočet dávek

Výpočet dávek závisí na několika faktorech. Jde o „osobní ziskové body“, „typ důchodu“, „současnou hodnotu důchodu“ a „faktor věku“.

Ziskové body (E) získávají pojištěnci v průběhu aktivního života, přičemž počet získaných bodů je závislý na výkonu jednotlivce a průměrném příjmu v zemi. V roce 2011 byl průměrný roční příjem 32.400 €. ⁵¹ Pokud by tedy byl roční příjem pojištěnce 32.400 €, obdrží 1,0 bodů. V případě, že by byl zaměstnaný na částečný úvazek a jeho roční mzda by činila 16.200 €, připsalo by se mu 0,5 ziskových bodů. Do doby, za kterou se počítají ziskové body, se zohledňuje také náhradní doba, jako je vojenská služba nebo výchova dětí. Na konci pracovního života se poté všechny body pojištěnce sečtou a vynásobí koeficientem.⁵²

⁴⁹ RÖßLER, Nicolas. *The German Pension System*. Mayer Brown, 2009, [online]. [cit. 22.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.mayerbrown.com/publications/The-German-Pension-System-05-06-2009/>

⁵⁰ GUARDIANCICH, Igor. *Current pension system: first assessment of reform outcomes and output*. 2010, [online]. [cit. 22.3.2012]. Dostupné z WWW: http://www.ose.be/files/publication/2010/country_reports_pension/OSE_2010_CRpension_Germany.pdf

⁵¹ Statistisches Bundesamt [online]. [cit. 23.3.2012]. Dostupné z WWW:

<http://de.statista.com/themen/293/durchschnittseinkommen/>

⁵² Deutsche Rentenversicherung: *Rente: So wird sie berechnet*. [online]. [2012-03-30]. Dostupné na WWW: http://www.deutsche-rentenversicherung.de/cae/servlet/contentblob/89480/publicationFile/19527/rente_so_wird_sie_berechnet_alte_bundeslaender.pdf

Podle typu důchodu (R) se stanovují koeficienty, které se následně použijí pro výpočet dávky. Tyto koeficienty jsou uvedeny v zákoně o důchodovém pojištění SGB VI, §67:⁵³

- starobní důchod – 1,0
- částečný invalidní důchod – 0,5
- plný invalidní důchod – 1,0
- „malý“ vdovecký důchod – 1,0 první tři měsíce, poté 0,25
- „velký“ vdovecký důchod – 1,0 první tři měsíce, poté 0,55
- poloviční sirotčí důchod – 0,1
- plný sirotčí důchod – 0,2

Současná důchodová hodnota (A) vyjadřuje hrubou hodnotu, která odpovídá placeným příspěvkům za kalendářní rok, přičemž pro účely výpočtu důchodu podle níže uvedeného vzorce vychází důchodová hodnota z průměrné mzdy, sazby na důchodové pojištění a faktoru udržitelnosti, který zohledňuje vývoj obyvatelstva. V současné době je důchodová hodnota stanovena v západních státech ve výši 27,47 € měsíčně a ve východních státech ve výši 24,37 € za měsíc. Od 1.7.2012 je však očekáván růst této hodnoty v západních státech na 28,07 € a ve východních státech na 24,92 €. ⁵⁴ Ze vzorce je možné současnou důchodovou hodnotu definovat také jako počet Eur připadajících na jeden ziskový bod, který svým součinem tvoří základ pro výpočet měsíčního důchodu německého občana. V následující tabulce je zachycen vývoj současné hodnoty důchodu v letech 1999 – 2012.

⁵³ Sozialverband Deutschland VdK: *Die Rentenformel*. [online]. [2012-03-30]. Dostupné z WWW: <http://vdk.de/cgi-bin/cms.cgi?ID=de9714&SID=xkJF250mGs3T6w1aBvDCprrt74cLkp>

⁵⁴ Nachrichtensportal Beck-aktuell: *Renten steigen zum 1. Juli 2012*. [online]. [2012-03-30]. Dostupné z WWW: <http://beck-aktuell.beck.de/news/renten-steigen-zum-1-juli-2012>

Tab. č. 3 : Vývoj současné hodnoty důchodu v letech 1999 - 2012

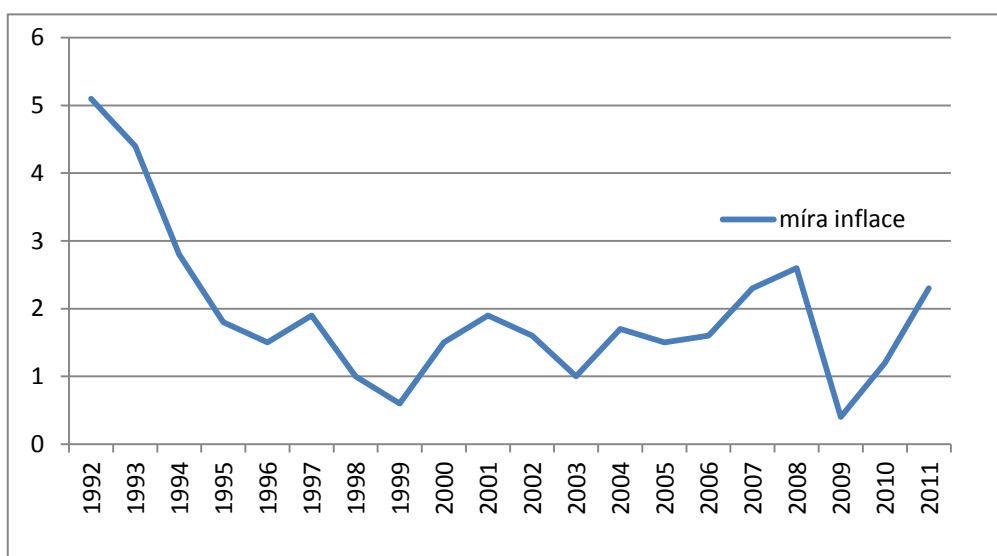
Rok	Současná hodnota důchodu (v €)	
	Ve východním Německu	V západním Německu
1999	21,61	24,82
2000	21,74	24,99
2001	22,06	25,31
2002	22,70	25,86
2003 – 2006	22,97	26,13
2007	23,09	26,27
2008	23,34	26,56
2009 – 2010	24,13	27,20
2011	24,37	27,47
2012	24,92	28,07

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů dostupných na Online Enzyklopädie Wikipedia⁵⁵

Vzhledem ke stoupající cenové hladině je nutností, aby současná hodnota důchodu také alespoň minimálně rostla a nedocházelo tak k zásadnímu snižování reálné hodnoty důchodu. Průměrný meziroční růst současné hodnoty důchodu v letech 1999 – 2012 z údajů uvedených v tabulce vychází na 0,1%. Ve srovnání s růstem míry inflace, která je znázorněná na následujícím grafu je to nedostačující. Průměrná míra inflace v letech 1999 – 2011 dosahuje výše 1,6%, postupem času tedy dochází k relativnímu snižování současné hodnoty důchodu vzhledem k růstu inflace a tím také snižování reálného důchodu občanů.

⁵⁵ Online Enzyklopädie Wikipedia: *Aktueller Rentenwert*. [online]. Aktualizace 4.3.2012 [cit. 23.3.2012]. Dostupné z WWW: http://de.wikipedia.org/wiki/Aktueller_Rentenwert

Obr. č. 2: Vývoj míry inflace v Německu v letech 1992 - 1999

Zdroj: vlastní zpracování z údajů Statistisches Bundesamt⁵⁶

Faktor věku (Z) ilustruje, zda občan ve chvíli, kdy žádá o přiznání starobního důchodu, skutečně dosáhl zákonem stanoveného důchodového věku. V tomto případě je tento ukazatel roven 1,0. Pokud tohoto věku nedosáhl a žádá o předčasný důchod, snižuje se faktor věku o 0,3 procentní body za každý měsíc, o který občan žádá o důchod dříve, než je jeho standardní důchodový věk.⁵⁷

Měsíční starobní důchod německého občana se vypočítá součinem všech výše uvedených ukazatelů.

$$E \times R \times A \times Z = \text{měsíční důchod}^{58}$$

kde: E ... ziskové body

R ... typ důchodu

A ... současná hodnota důchodu

Z ... faktor věku

⁵⁶ Statistisches Bundesamt [online]. [cit. 20.4.2012]. Dostupné z WWW: <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/1046/umfrage/inflationsrate-veraenderung-des-verbraucherpreisindexes-zum-vorjahr/>

⁵⁷ Nachrichtensportal Focus: *Wie sich die Rente berechnet*. [online]. [cit. 23.3.2012]. Dostupné z WWW: http://www.focus.de/finanzen/altersvorsorge/rente/gesetzliche_rente/rentenformel_aid_12573.html

⁵⁸ Viz pozn. 57

3. 2. 2 Zaměstnanecké penzijní pojištění

Zaměstnanecké penzijní pojištění je druhým pilířem německého důchodového systému. Tato forma zajištění příjmu ve specifikovaných situacích má dlouhou historii. Už v polovině 19. století měli zaměstnavatelé zájem postarat se o své zaměstnance a zavázali se vyplácet jim ve stáří či zdravotním postižení rentu, která by částečně nahradila ztracený příjem.⁵⁹

Tento druh pojištění může být financován zaměstnavatelem, zaměstnancem nebo podílem obou stran, přičemž existuje pět modelů zaměstnaneckého penzijního pojištění:⁶⁰

- přímá podpora od zaměstnavatele „*Direktusage vom Arbeitgeber*“,
- podpůrné pojištění „*Unterstützungskassen*“,
- penzijní pojištění „*Pensionskassen*“,
- penzijní fond „*Pensionsfonds*“,
- Přímé pojištění „*Direktversicherung*“.

Zaměstnavatel si může vybrat některou z forem penzijního pojištění pro své zaměstnance. Pokud nabízí Pensionskasse nebo Pensionsfond, zaměstnanec nemá na vybranou a musí využít těchto penzijních služeb. Pokud však zaměstnavatel nenabízí svým zaměstnancům některý z těchto fondů, má zaměstnanec právo na uzavření smlouvy o přímém pojištění od svého zaměstnavatele.⁶¹

Přímá podpora od zaměstnavatele „*Direktusage vom Arbeitgeber*“

Tato forma důchodového pojištění spočívá v tom, že zaměstnavatel se zaváže dát rentu pojištěnému nebo jeho rodinným příslušníkům, pokud je pojištěná osoba neschopná pracovat, dosáhne důchodového věku nebo zemře. V tomto vztahu nefiguruje žádná třetí osoba jako pojišťovna. Zaměstnavatel se sám zaváže v daných případech zaměstnanci vyplatit rentu jako jednorázovou částku nebo jako měsíční „kapesné“. Pro

⁵⁹ Watson Wayet. *The German Pension System in Brief*. January 2009, [online]. [cit. 25.3.2012].

Dostupné z WWW: <http://www.watsonwyatt.com/us/pubs/insider/showarticle.asp?ArticleID=20358>

⁶⁰ Sozialverband Deutschland VdK: *Einführung in die betriebliche Altersvorsorge*. [online].

[cit. 25.3.2012]. Dostupné z WWW: [http://vdk.de/cgi-](http://vdk.de/cgi-bin/cms.cgi?ID=de10545&SID=xkJF250mGs3T6wlaBvDCprrt74cLkp)

[bin/cms.cgi?ID=de10545&SID=xkJF250mGs3T6wlaBvDCprrt74cLkp](http://vdk.de/cgi-bin/cms.cgi?ID=de10545&SID=xkJF250mGs3T6wlaBvDCprrt74cLkp)

⁶¹ Viz pozn. 60

případ možného krachu zaměstnavatele je nutné, aby byl daný podnik proti této možnosti pojištěn.⁶²

Podpůrné pojištění „Unterstützungskassen“

Tato forma pojištění je velmi podobná přímému závazku zaměstnavatele, ovšem zde se využívá služeb externího subjektu jako zařízení, které zajišťuje správu peněžních prostředků. Platby jsou prováděny zaměstnavatelem buď jako jeho náklad nebo z hrubé mzdy zaměstnance.⁶³

Penzijní pojištění „Pensionskassen“

Tato forma pojištění je velmi podobná systému životního pojištění. Zaměstnavatel může založit nové Pensionkasse nebo se může připojit ke stávajícímu. Stejně jako u předchozích druhů zaměstnaneckého připojištění jsou platby provedené zaměstnavatelem daňově uznatelné.⁶⁴

Penzijní fond „Pensionsfonds“

Pensionsfonds je instituce, která spravuje kapitálové krytí jednoho nebo několika zaměstnavatelů. Jde o nejmladší formu zaměstnaneckého pojištění v Německu. Tato forma pojištění je velmi podobná systému Pensionkasse, ale orientuje se především na kapitálový trh. Výhoda Pensionsfonds spočívá v možnosti vyššího zhodnocení oproti Pensionskassen nebo Direktversicherung. Výplata renty v důchodovém věku však není možná jednorázově, ale pouze ve formě doživotních pravidelných plateb.⁶⁵

⁶² Sozialverband Deutschland VdK: *Direktusage vom Arbeitgeber*. [online]. [cit. 25.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://vdk.de/cgi-bin/cms.cgi?ID=de9731&SID=vSlsiaoCTarasOP0kfwKUhThkmgJfy>

⁶³ Sozialverband Deutschland VdK: *Unterstützungskassen*. [online]. [cit. 25.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://vdk.de/cgi-bin/cms.cgi?ID=de9732&SID=vSlsiaoCTarasOP0kfwKUhThkmgJfy>

⁶⁴ Sozialverband Deutschland VdK: *Pensionskassen*. [online]. [cit. 25.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://vdk.de/cgi-bin/cms.cgi?ID=de9733&SID=vSlsiaoCTarasOP0kfwKUhThkmgJfy>

⁶⁵ Sozialverband Deutschland VdK: *Pensionsfonds*. [online]. [cit. 25.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://vdk.de/cgi-bin/cms.cgi?ID=de9734&SID=vSlsiaoCTarasOP0kfwKUhThkmgJfy>

Přímé pojištění „Direktversicherung“

Přímé pojištění je obyčejná a jednoduchá forma zaměstnaneckého penzijního pojištění. Zaměstnavatel uzavírá pojištění pro své zaměstnance, přičemž na financování tohoto pojištění se opět může zaměstnanec sám podílet srážkami ze své hrubé mzdy.⁶⁶

Nevýhodou tohoto způsobu financování důchodových plateb současných zaměstnanců je jejich nedůvěra vůči „trvanlivosti“ podniku, který ho zaměstnává. Zaměstnanci mají strach o peníze, které si formou úspor uložili k účelům budoucí spotřeby, nicméně tyto obavy jsou neopodstatněné, protože každá z forem zaměstnaneckého pojištění musí být ze zákona pojištěna proti krachu podniku a nutnosti vyhlásit konkurz.⁶⁷

Výhody zaměstnaneckého pojištění pro zaměstnance jsou zřejmé, kromě zajištění budoucího příjmu je to také skutečnost nižšího základu daně, kdy se daň z příjmu počítá z částky po odečtení příspěvku na pojištění.⁶⁸ I zaměstnavatel však může těžit z příspěvků na penzijní pojištění svých zaměstnanců. Kromě finančního hlediska v podobě nižšího základu daně jde především o motivaci zaměstnanců. Zaměstnanec firmy, která projevuje zájem o své zaměstnance právě například příspěvky na penzijní pojištění, bude o svém zaměstnavateli smýšlet pozitivně a stane se solidárnějším vůči společnosti.⁶⁹

3. 2. 3 Soukromé penzijní připojištění

Stejně jako v jiných státech se v Německu projevuje tendence zvyšujícího se počtu obyvatel v postproduktivním věku a naopak klesá porodnost a s tím také počet zaměstnaných obyvatel, kteří by prostřednictvím mezigenerační solidarity přispívali na živobytí současných důchodců. V této souvislosti se objevila nutnost nespoléhat se na stát a jeho pomoc, ale naopak chopit se pomyslných otěží a zabezpečit si přílepkování k rentě vyplácené státem. Jako reakce na tuto situaci byl vytvořen třetí pilíř německého

⁶⁶ Sozialverband Deutschland VdK: *Direktversicherung*. [online]. [cit. 25.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://vdk.de/cgi-bin/cms.cgi?ID=de9735&SID=vSlisiaoCTarasOP0kfwKUhThkmgJfy>

⁶⁷ Informationsportal AnsaHl: *Sicherheit der betrieblichen Altersvorsorge*. [online]. [cit. 25.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.ansahl.com/Altersvorsorge/Betriebliche-Altersvorsorge/Sicherheit.html>

⁶⁸ Informationsportal AnsaHl: *Vorteile für Arbeitnehmer*. [online]. [cit. 25.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.ansahl.com/Altersvorsorge/Betriebliche-Altersvorsorge/Vorteile-Arbeitnehmer.html>

⁶⁹ Informationsportal AnsaHl: *Vorteile für Unternehmen*. [online]. [cit. 25.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.ansahl.com/Altersvorsorge/Betriebliche-Altersvorsorge/Vorteile-Unternehmen.html>

důchodového systému, a to soukromé penzijní připojištění, tzv. „private Altersvorsorge“.

Protože je však v Německu zaveden ještě pilíř zaměstnaneckého pojištění, nejsou občané soukromému připojištění příliš nakloněni, pouhých 18%⁷⁰ obyvatel je ochotno k prvnímu a druhému pilíři ještě soukromě spořit. Mezi hlavní produkty, které jsou považovány za komponenty soukromého spoření na důchod, patří Riester-Rente, Rürup-rente, životní pojištění a penzijní připojištění.⁷¹ Pojmy Riester-Rente a Rürup-Rente vysvětlím později. Za velmi oblíbené je však považováno životní pojištění, využívá jej 39% občanů spořících na důchodový věk. Jako důležitá forma spoření jsou v Německu také považovány investice do nemovitého majetku a naopak nejméně využívány jsou akciové fondy.⁷²

⁷⁰ Informationsportal Finanzcheck: *Private Altersvorsorge*. [online]. [cit. 25.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.finanzcheck.de/private-altersvorsorge>

⁷¹ Informationsportal Finanzcheck: *Altersvorsorge*. [online]. [cit. 25.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.finanzen.de/altersvorsorge>

⁷² Viz pozn. 70

4 ZMĚNY V DŮCHODOVÉM SYSTÉMU V ČESKÉ REPUBLICE A V NĚMECKU

V této kapitole se budu zabývat reformou, o které se v posledních letech často hovoří. Shrnu její cíle a předpoklady a nastíním návrhy Poradního expertního sboru ohledně budoucích změn provedených v českém důchodovém systému. Následně se zaměřím na změny s účinností v letech 2013 – 2014 a zhodnotím, do jaké míry se shodují s doporučeními Poradního expertního sboru. V další části této kapitoly shrnu zásadní změny, které byly provedeny v německém důchodovém systému od roku 2002.

4.1 Reforma v České republice

V současné době je důchodový systém založen na základním povinném, dávkově definovaném, průběžně financovaném pilíři, kterého se musí účastnit každý pracující občan. Dále existuje také doplňkový, příspěvkově definovaný, kapitálově financovaný pilíř penzijního připojištění, které není povinné, záleží tedy pouze na občanovi, zda si chce v důchodovém věku přilepšit, nebo se spokojí jen se státem poskytovanou rentou.

Český důchodový systém je založen na následujících základních principech:⁷³

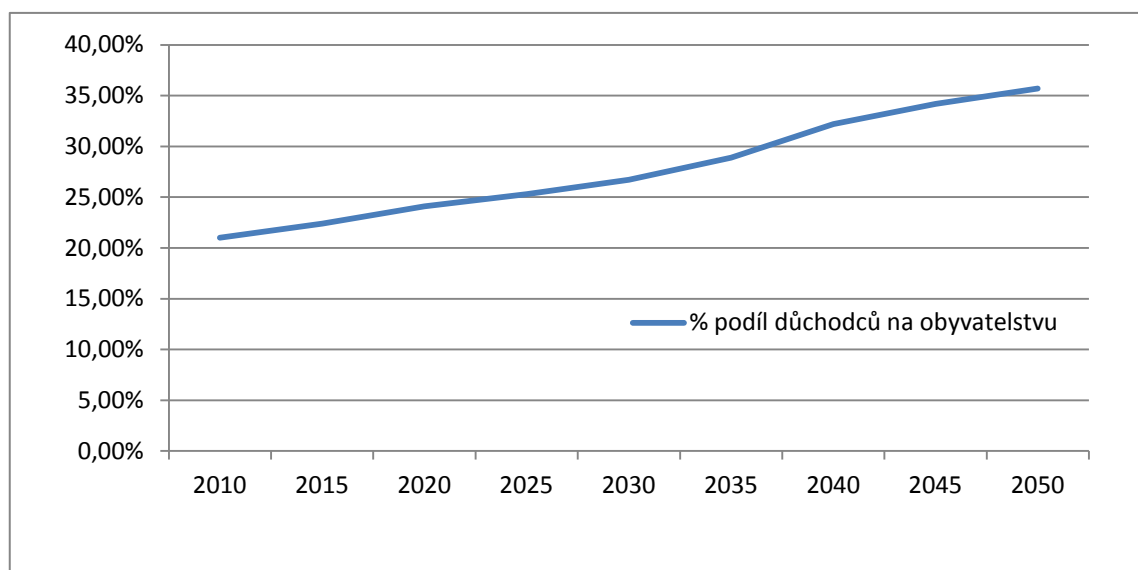
- sociální solidarita,
- průběžné financování,
- při splnění stanovených podmínek je systém povinný pro všechny ekonomicky aktivní osoby,
- poskytnutí náhrady příjmu ve stáří,
- systém je dávkově definovaný, jednotný a dynamický,
- stát je garantem tohoto systému.

Tento systém se však ukazuje jako nedokonalý. Největším problémem je stárnutí obyvatelstva a prodlužování věku dožití. Projevuje se pokles ekonomicky aktivního obyvatelstva a naopak růst obyvatel v postproduktivním věku. V současné době přispívá

⁷³Zpravodajský portál Finance: *Současný Český důchodový systém*. [online]. [cit. 30.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/duchodovy-system/soucasny-stav-v-Ceske-republice/>

na jednoho důchodce 1,8 pracujících občanů, v roce 2050 by to podle Ministerstva práce a sociálních věcí mělo být už jen 1,2 ekonomicky aktivních obyvatel. To vede k nedostatečným finančním prostředkům potřebným na financování výplat důchodů a ke kolizi systému.⁷⁴ Stejný závěr je zřejmý i z následujícího obrázku, který vyjadřuje podíl počtu osob ve starobním důchodu na počtu obyvatel v České republice. Jak je zřejmé, tento podíl bude neustále stoupat, a to poměrně vysokým tempem.

Obr. č. 3: Vývoj podílu občanů v důchodovém věku na obyvatelstvu v ČR v letech 2010 – 2050

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů informačního portálu Pojištěnec⁷⁵

Změny v důchodovém systému se v České republice začaly prosazovat již v 90. letech 20. století, kdy došlo k přijetí zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, který nahradil dosavadní zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení. Došlo ke změnám například v uznání invalidity nebo zápočtu doby studia a doby nezaměstnanosti. Výraznou změnou bylo zejména zavedení zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, ve kterém je definován druhý pilíř důchodového systému v České republice, tedy dobrovolné připojištění podporované státním

⁷⁴ Ministerstvo práce a sociálních věcí: *Důchodová reforma*. [online]. Aktualizace 1.12.2011 [cit.30.3.2012]. Dostupné na WWW: <http://socialniporadce.mpsv.cz/cs/164>

⁷⁵ Informační portál Pojištěnec: *Populační prognóza ČR do roku 2050*. [online]. [2012-04-03]. Dostupné z WWW: http://pojistenec.cz/populacni_prognóza_cr_do_2050.htm

příspěvkem. V následujících letech došlo k dalším parametrickým změnám, ale charakter systému zůstal zachován.⁷⁶

Potřebu zásadním způsobem změnit dosavadní důchodový systém si zákonodárci uvědomili v roce 2004, kdy došlo k vytvoření týmu expertů, tzv. Bezděkovy komise. Tato komise přišla se zprávou, kde byly popsány návrhy jednotlivých politických stran na potřebné změny.

V roce 2010 vznikl tzv. Poradní expertní sbor ministra financí a ministra práce a sociálních věcí (PES), jehož cílem bylo navázat na původní Bezděkovu komisi.⁷⁷

4. 1. 1 Cíl a předpoklady reformy

Cílem důchodové reformy je podle PES dosáhnout přiměřených a dlouhodobě finančně udržitelných důchodů prostřednictvím respektování následujících principů:⁷⁸

- *„diverzifikace důchodového systému,*
- *jeho fiskální udržitelnost,*
- *rozložení mezigeneračního břemene,*
- *zvýšení ekvivalence důchodového systému.“*

Předpoklady úspěšné důchodové reformy podle PES jsou:⁷⁹

- *„sladění zájmů všech zainteresovaných subjektů (pojištěnci, stát, provozovatelé důchodového systému, zaměstnavatelé),*
- *dosažení výrazné společenské shody o výsledné podobě důchodového systému a druzích a výši finančních zdrojů zabezpečujících jeho dlouhodobou finanční udržitelnost.“*

⁷⁶ HÁJEK, Zdeněk. *Důchodová reforma v ČR a změny v důchodovém pojištění od roku 2010*. Praha: JENA, 2010, [online]. [cit. 30.3.2012]. Dostupné z WWW: http://www.cmkos.cz/data/articles/down_2528.pdf

⁷⁷ Ministerstvo práce a sociálních věcí: *Výstup a činnost II. Bezděkovy komise*. [online]. Aktualizace 1.2.2010 [cit. 30.3.2012]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/8179>

⁷⁸ BEZDĚK, Vladimír. a kol. *Závěrečná zpráva PES*. Praha: 2010, s. 9 [online]. [cit. 30.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/8895>

⁷⁹ Viz pozn. 77

4. 1. 2 Doporučení PES

Doporučení Poradního a expertního sboru se týkají obou existujících pilířů. V rámci PAYGO systému jde mimo jiné o následující body:⁸⁰

„Pokračovat v postupném zvyšování důchodového věku stávajícím tempem“, přičemž by mělo docházet k přibližování důchodových hranic mužů a žen.

„Zrušení doživotní výplaty vdovských a vdoveckých důchodů.“ Zde PES argumentuje vysokými náklady a neopodstatněným účelem. Výplata těchto důchodů by se ale neměla dotknout důchodů, které byly přiznány do doby uvedení tohoto návrhu v platnost.

„Snížení pojistné sazby (28%) o 5 p. b. (na 23%).“ Snížení pojistné sazby má samozřejmě za následek snížení příjmů z pojistného, a tím i nižší prostředky na výplatu důchodových plateb. Tento problém by PES vyřešila sjednocením sazeb DPH. Tento krok by měl mít podle PES pozitivní dopad na trh práce a na ekonomický růst. Sníží se hrozící mezigenerační nespravedlnost i rozdíly v postavení OSVČ a zaměstnanců při placení pojistného. Zároveň se omezí motivace k vyhýbání se placení pojistného.

„Snížit strop pojistného na úroveň trojnásobku průměrné mzdy.“

„Pokračovat v postupném prodlužování rozhodného období v PAYGO až k hodnocení celoživotního příjmu jedince.“⁸¹

Dále se PES shodl na nezbytnosti vytvoření individuálního fondového pilíře, nicméně členové nedosáhli konsensu v naplnění tohoto záměru. Vytvořili tedy 2 varianty, kdy 1. varianta je většinová a 2. varianta je podporována menšinou.

V rámci první varianty PES počítá s rozdělením PAYGO na dva samostatné důchodové pilíře, a to na část tvořenou současným PAYGO, do které poplyne 20% sazby pojistného, a na druhou část financovanou zbylými 3% z 23% pojistné sazby. Účast v obou částech bude povinná pro všechny osoby, které budou v době zavedení tohoto systému mladší 40 let. Osoby starší 40 let zůstávají plně v první části budoucího PAYGO. Výběr pojistného a provozní správu druhého pilíře by podle PES vykonávala

⁸⁰ BEZDĚK, Vladimír. a kol. *Závěrečná zpráva PES*. Praha: 2010, s. 12 [online]. [cit. 31.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/8895>

⁸¹ BEZDĚK, Vladimír. a kol. *Závěrečná zpráva PES*. Praha: 2010, s. 13 [online]. [cit. 31.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/8895>

Česká správa sociálního zabezpečení a investiční správu by prováděly reformované penzijní fondy, investiční společnosti nebo jiní správci. Prostředky naspořené v rámci tohoto druhého pilíře by byly povinně vypláceny pouze formou doživotní anuity. Pokud by došlo k úmrtí pojištěnce před vznikem nároku na anuity, byly by prostředky převedeny na penzijní účet oprávněné osoby. Třetí pilíř v rámci první varianty by tvořily reformované dobrovolné penzijní připojištění se státním příspěvkem. Státní příspěvek však není podporovaný všemi členy expertního sboru, někteří se domnívají, že by měl stát podpořit třetí pilíř pouze daňovým zvýhodněním.⁸²

Druhá varianta počítá pouze se dvěma pilíři. První pilíř by tvořil současný PAYGO systém, upravený podle výše uvedených návrhů s uvedenou pojistnou sazbou 23%. Druhý pilíř by pak reprezentovaly reformované penzijní fondy s přímou podporou státu 3 procentní body, pokud by účastník spořil minimálně stejně vysokou částku. Vstup do druhého pilíře by byl dobrovolný, ovšem poté by byla účast a odvádění pojistného povinné. Naspořené prostředky v rámci druhého pilíře by byly vypláceny opět formou doživotní anuity, avšak s výjimkou zaměstnaneckých plánů zaměstnanců pracujících v rizikových a fyzicky namáhavých profesích, kde by bylo možné vyplácet důchody také na dobu určitou. V případě, že by došlo k úmrtí pojištěnce před vznikem nároku na anuity, byly by jeho prostředky převedeny na účet oprávněné osoby.⁸³

4. 2 Změny v důchodovém systému v ČR s účinností v letech 2012 – 2014

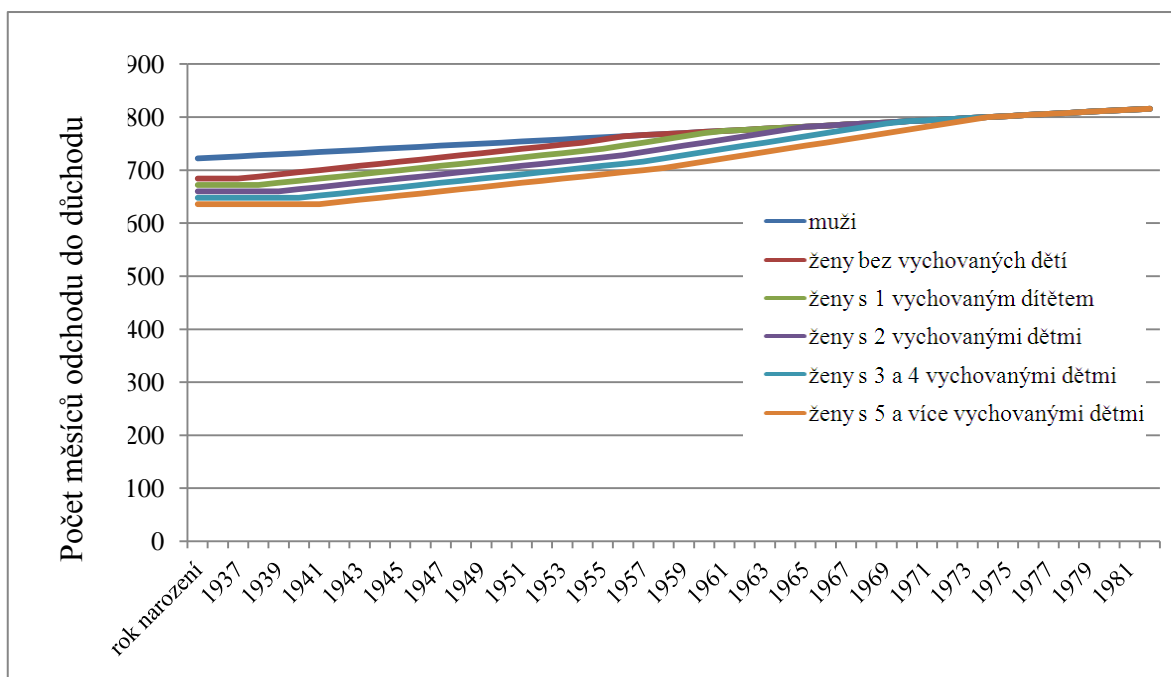
Jednou ze změn provedených v nedávné minulosti bylo rozhodnutí o pokračování v postupném zvyšování zákonem stanoveného věku odchodu do důchodu. K prvnímu zvýšení věku odchodu do důchodu došlo po několika desetiletích beze změny v roce 1995. Tehdy bylo stanoveno, že občanům narozeným v roce 1936 a mladším se bude postupně zvyšovat věk odchodu do důchodu, až dosáhne 65 let u mužů. Tento postupný vývoj je znázorněn tabulkou v příloze B. Koncem roku 2011 se však rozhodlo o dalším zvyšování věku odchodu do důchodu. Tento věk, nejen, že bude růst, ale jeho zvyšování je nastaveno takovým způsobem, že dojde k vyrovnání důchodového věku u žen i u mužů a u žen se nebude dále počítat podle počtu vychovaných dětí. Tento vývoj je také

⁸² BEZDĚK, Vladimír. a kol. *Závěrečná zpráva PES*. Praha: 2010, [online]. [cit. 31.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/8895>

⁸³ Viz pozn. 81

shrnut v tabulce v příloze B. Graficky je postupný růst zákonem stanoveného věku odchodu do důchodu ilustrován v následujícím grafu.

Obr. č. 4: Vývoj věku odchodu do důchodu pro občany narozené v letech 1936 – 1983 (v měsících)

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů Ministerstva práce a sociálních věcí⁸⁴

Postupně je prodlužována také doba nutného pojištění pro přiznání důchodu. Tato doba činila 25 let, ale pokud pojištěnec splnil alespoň 15 let, mohl odejít do důchodu v 65 letech. Potřebná doba by se postupně měla zvýšit na 35 let a zachována zůstane i možnost nároku na důchod při získání kratší potřebné doby pojištění, ale i tato doba se bude postupně zvyšovat, a to na 20 let, a doba odchodu do důchodu se v tomto případě vždy prodlouží o pět let oproti zákonem stanovené době odchodu do důchodu. Přehledný vývoj těchto dob je shrnut v tabulce č. 4.

⁸⁴ Ministerstvo práce a sociálních věcí: *Starobní důchody*. [online]. Aktualizováno 31.8.2011 [cit. 29.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/618>

Tab. č. 4: Vývoj potřebné a minimální doby pojištění v letech 2012 – 2018

Dosažení důchodového věku	Potřebná doba pojištění	Minimální doba pojištění
V roce 2012	28 let	18 let
V roce 2013	29 let	19 let
V roce 2014	30 let	20 let
V roce 2015	31 let	20 let
V roce 2016	32 let	20 let
V roce 2017	33 let	20 let
V roce 2018	34 let	20 let
Po roce 2018	35 let	20 let

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů České správy sociálního zabezpečení⁸⁵

Další změna se týká penzijních fondů. V současné době mohou občané vedle povinného důchodového pojištění spořit dobrovolně a získat přitom státní příspěvek, nebo mohou využít produkty komerčních pojišťoven. Od roku 2013 dojde ke změně, která upravuje jednak výši státního příspěvku, jednak charakter těchto fondů. Změnu výše státního příspěvku znázorňuje tabulka č. 5, ve které se zachycen stav, který platí v současnosti a stav, který je platný od roku 2013.

⁸⁵ Česká správa sociálního zabezpečení: *Starobní důchody*. [online]. Aktualizace 29.12.2011 [cit. 31.3.2012]. Dostupné na WWW: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-duchody.htm>

Tab. č. 5: Výše státního příspěvku před a po roce 2013

Měsíční platba (v Kč)	Státní příspěvek	
	Do roku 2013	Od roku 2013
100 - 199	50,- Kč	-
200 – 299	90,- Kč	-
300 – 399	120,- Kč	90,- Kč
400 – 499	140,- Kč	110,- Kč
500 – 599	150,- Kč	130,- Kč
600 – 699	150,- Kč	150,- Kč
700 – 799	150,- Kč	170,- Kč
800 – 899	150,- Kč	190,- Kč
900 – 999	150,- Kč	210,- Kč
1000 a více	150,- Kč	230,- Kč

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů Penzijního fondu ČSOB⁸⁶

Kromě výše státního příspěvku se změní také název, penzijní fondy se přejmenují na penzijní společnosti. Změní se i postavení zaměstnavatele, po reformě bude moci zaměstnanec ovlivňovat při výběru společnosti, do které bude pravidelně posílat část své mzdy. Při změně penzijní společnosti si tato společnost bude moci za převod prostředků účtovat poplatek. Mezi produkty nabízené jednotlivými společnostmi bude rozdíl ve zhodnocení, pojištěnec si bude moci vybrat mezi konzervativním, smíšeným nebo dynamickým fondem.⁸⁷

Rokem 2013 dojde k částečnému splynutí povinného důchodového pojištění s penzijním připojištěním se státním příspěvkem. Splynutím myslím možnost částečně vystoupit z prvního pilíře a nahradit ho druhým pilířem, tedy důchodovým připojištěním se státním příspěvkem. Tato možnost platí pro všechny občany mladší 35 let, pracující občané starší 35 let se budou moci rozhodnout částečně vydělit z prvního pilíře pouze do 30. 6. 2013. V praxi to znamená, že občan bude moci 3%⁸⁸ povinného důchodového

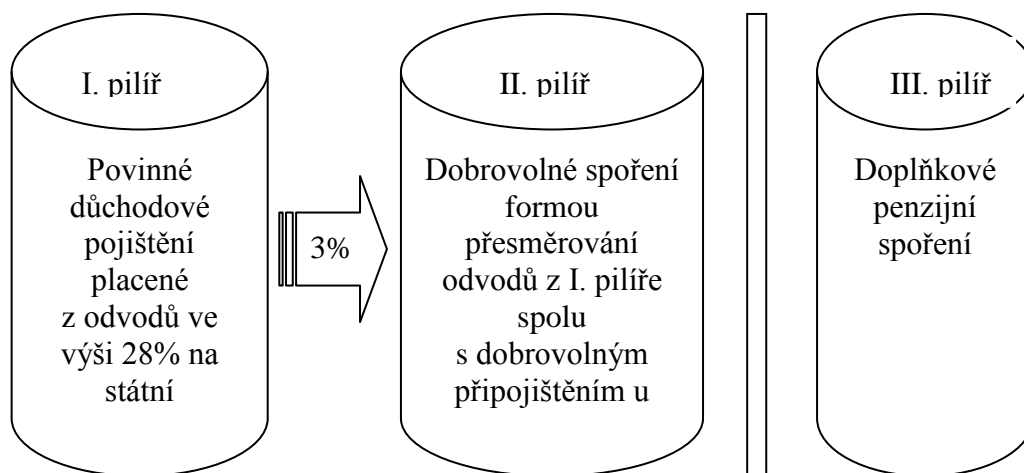
⁸⁶ Výpis z penzijního fondu ČSOB ze dne 19.3.2012

⁸⁷ Zpravodajský portál Finance: *Vše o důchodech*. [online]. [cit. 31.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/postup-duchodove-reformy/soukrome-duchody/>

⁸⁸ Výpis z penzijního fondu ČSOB ze dne 19.3.2012

pojištění nahradit penzijním připojištěním se státním příspěvkem. Tato změna bude však nevratná, pokud se pojištěnec rozhodne pro vydělení 3% z prvního pilíře, nebude se moci zpětně vrátit k tomuto pilíři a po zbytek let do důchodového věku bude tuto částku odvádět penzijním společností. Důchodový systém bude mít tedy po roce 2013 podobu, kterou znázorňuje obrázek č. 5.

Obr. č. 5: Grafické vyjádření důchodového systému v České republice po roce 2013

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů Penzijního fondu ČSOB⁸⁹

Jak je zřejmé z obrázku, kromě prvního a druhého pilíře bude občanům k dispozici ještě třetí pilíř, kterým bude čistě dobrovolné penzijní spoření u různých komerčních pojišťoven.

Z výše uvedených změn, které proběhnou v bezprostřední blízkosti je patrné, že první pilíř, to znamená PAYGO financování, zůstane stále základním kamenem důchodového systému v České republice. V souladu s návrhem Poradního a expertního sboru bude vytvořen třetí pilíř, a to s ohledem na skutečnost, že čeští občané nejsou ochotni tvořit dostatečně velké úspory a upřednostňují současnou spotřebu před tou budoucí, což potvrzuje i výrok Ministerstva práce a sociálních věcí, že v roce 2011 byly úspory domácností nižší než 10% z jejich celkových příjmů.

Tato skutečnost je příčinou možnosti částečného vydělení z povinného pojištění do pilíře soukromého připojištění, které již nebude mít charakter dobrovolného pojištění

⁸⁹ Výpis z penzijního fondu ČSOB ze dne 19.3.2012

odpovídající současnému soukromému dobrovolnému připojištění. Druhý pilíř bude spočívat v dobrovolném vstupu, avšak následné nemožnosti vystoupení z tohoto druhu pojištění. K těmto nutným 3% spoření bude také náležet soukromé spoření do druhého pilíře, které bude po vstupu do tohoto pilíře také povinné. V souvislosti s tímto druhým pilířem se jedná o možnosti přenechat 1%⁹⁰ ze spořené částky svým rodičům, pracující občan by tedy toto 1% nespořil na svůj účet, ale na účet rodičů, a přímo by se tak podílel na tvorbě úspor svých rodičů pro použití v důchodovém věku. V zásadě se nejedná o změnu v solidaritě mezi mladší a starší generací, která bude stále součástí důchodového systému, ale syn či dcera by takto mohly přispívat přímo na svého rodiče, čímž se nepatrně přiblížíme k modelu, který fungoval po staletí na celém světě, kdy se děti musely ve stáří postarat o své rodiče přímo a na jejich péči nepřispíval stát žádným způsobem.

Doporučení, které vláda nerespektovala, je snížení pojistných sazeb v novém tzv. opt-out systému. V roce 2013 dojde k možnosti vydělení se z prvního pilíře 3%, ale pojistná sazba zůstane stále na úrovni 28%. Jak je zmíněno výše, PES chtěla ztrátu způsobenou snížením pojistné sazby hradit ze sjednocení sazeb DPH. Toto sjednocení zatím není plánováno, avšak snížená sazba DPH v roce 2012 přesto vzrostla. Nešlo sice o tak výrazný růst na úroveň 19%, ovšem jde o další náklad, který bude mít největší dopad na spotřebitele. Protože zůstala na stejné výši i pojistná sazba, zvýší se tak celkové výdaje spotřebitele, které poputují státu.

4.3 Změny v důchodovém systému v Německu

Stejně jako v České republice, také v Německu musí vláda důchodový systém postupně přizpůsobovat aktuální situaci a snažit se tak předejít budoucím problémům. V Německu však došlo k zásadním změnám již v roce 2002 a 2005.

V roce 2002 byla zavedena tzv. Riester-Rente. Tato renta je pojmenována podle bývalého ministra práce Waltra Riestra a představuje dobrovolnou, státem podporovanou formu zajištění svého stáří.⁹¹ Státní podpora spočívá v příspěvcích státu,

⁹⁰ Informační a zpravodajský portál Měsíc: *Mají děti platit svým rodičům na důchod*. [online]. [cit. 31.3.2012]. Dostupné z WWW: <http://spoctiduchod.mesec.cz/clanky/maji-deti-platit-svym-rodicum-na-duchod/>

⁹¹ Sozialverband Deutschland VdK: *Riester-Förderung*. [online]. [cit. 2.4.2012]. Dostupné z WWW: <http://vdk.de/cgi-bin/cms.cgi?ID=de9972&SID=xkJF250mGs3T6w1aBvDCprtt74cLkp>

kteře jsou poskytovány k investovaným prostředkům. Výše příspěvku je závislá na investované částce. Pokud chce spořicí občan získat plný příspěvek, musí v roce 2012 investovat minimálně 4% příjmu, ze kterého odváděl v roce 2011 povinné důchodové pojištění.⁹² Činnost tohoto spoření spočívá v uzavření smlouvy se specializovanou institucí, kam pracující občan bude až do odchodu do důchodu posílat příspěvky, které se mu budou v průběhu let zhodnocovat. Výši těchto příspěvků si stanoví sám a tato výše se může v průběhu let měnit. Specializované pojišťovny nabízejí celkem tři produkty tohoto charakteru. Prvním je fondové spoření, které je vhodné především pro mladší účastníky pod 40 let, druhým je Riester-pojištění a třetím je bankovní spoření, které je vhodné pro účastníky starší 45 let. Každá z variant má své výhody i nevýhody, jedno však mají tyto modely společné, a to státní příspěvek. Důležitá je však také rizikovitost tohoto typu spoření. Účastníkům je garantována výplata veškerých částek, připsaných v jednotlivých letech a také státních příspěvků. Co však zaručeno není, je výše úroku, o který se připisované částky zhodnotí. V tom se také liší jednotlivé modely Riester-Rente.⁹³

V roce 2005 bylo zavedeno nové zvýhodnění tzv. Rürup-Rente, které vymyslel profesor Bert Rürup. Toto zvýhodnění úzce souvisí s výše zmíněnou Rieste-Rente. Jde o možnost snížení daňového základu v případě dobrovolného spoření občanů na stáří.⁹⁴ Horní hranicí je zde 20.000 € (u manželů 40.000 €), přičemž v současné době je z této hranice možné daňově uplatnit pouze určité procento. Vývoj této procentní části v budoucích letech zobrazuje tabulka č. 6. Od svého zavedení, tedy od roku 2005, se počítá se stálým meziročním růstem daňově odečitatelné částky o dva procentní body.⁹⁵

⁹² Beratendes- und Informationsportal KZVK: *Eigenbeitrag Riester-Rente für 2012*. [online]. [cit. 2.4.2012]. Dostupné z WWW: http://www.kzvk.de/die-kzvk/aktuelles/detail/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=118&cHash=1cc307096910025fb4270d8512c6ac84

⁹³ Nachrichtensportal Stern: *So funktioniert die Riester-Rente*. [online]. [cit. 2.4.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.stern.de/wirtschaft/versicherung/die-wichtigsten-fakten-so-funktioniert-die-riester-rente-1503994.html>

⁹⁴ Sozialverband Deutschland VdK: *Rürup-rente*. [online]. [cit. 2.4.2012]. Dostupné z WWW: <http://vdk.de/cgi-bin/cms.cgi?ID=de9973&SID=xkJF250mGs3T6w1aBvDCpr74cLkp>

⁹⁵ Online Enzyklopädie Wikipedia: *Rürup-Rente*. [online]. Aktualizace 1.4.2012 [cit. 2.4.2012]. Dostupné z WWW: <http://de.wikipedia.org/wiki/R%C3%BCrup-Rente>

Tab. č. 6: Vývoj daňově odečitatelné části Rürup-Rente

Daňový rok	Daňově uznatelný podíl
2005	60%
2006	62%
2007	64%
2008	66%
2009	68%
2010	70%
2011	72%
2012	74%
Do roku 2025 bude pokračovat meziroční nárůst o 2%	
2025	100%

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů Online Enzyklopädie Wikipedia⁹⁶

V roce 2005 byla provedena ještě jedna změna. Přesto, že občan dosáhl důchodového věku a pobírá starobní důchod, musí tento důchod zdanit. Pro zdanění dávek z důchodového pojištění platí stejná pravidla jako pro zdanění jiných příjmů, liší se zatím jen část podléhající tomuto zdanění. Do roku 2005 byla zdanitelná část pouze 50% z důchodu. V roce 2005 však došlo ke změně a podíl zdanitelné části důchodu se začal pravidelně zvyšovat. Vývoj této části důchodových dávek je znázorněn v tabulce č. 7. V letech následujících po roce 2005 se bude výše tohoto zdanění postupně zvyšovat o dvě procenta až do roku 2020, kdy začne zdanění růst o jedno procento, přičemž výše 100% zdanění starobního důchodu dosáhne v roce 2040.⁹⁷

⁹⁶ Online Enzyklopädie Wikipedia: *Rürup-Rente*. [online]. Aktualizace 1.4.2012 [cit. 2.4.2012]. Dostupné z WWW: <http://de.wikipedia.org/wiki/R%C3%BCrup-Rente>

⁹⁷ Informationsportal Infonetz Altersvorsorge: *Besteuerung den Renten aus der gesetzlichen Rentenversicherung*. [online]. [cit. 2.4.2012]. Dostupné z WWW: http://www.infonetz-altersvorsorge.de/nm_13390/DE/06__SteuernUndRente/02__BesteuerungGesetzlicheRV/SteuernUndRente__BesteuerungGesetzlicheRV__node.html?__nnn=true

Tab. č. 7: Vývoj zdanitelné části dávek

První rok výplaty dávek	Zdanitelná část dávek	První rok výplaty dávek	Zdanitelná část dávek
Do 2005	50%	2023	83%
2006	52%	2024	84%
2007	54%	2025	85%
2008	56%	2026	86%
2009	58%	2027	87%
2010	60%	2028	88%
2011	62%	2029	89%
2012	64%	2030	90%
2013	66%	2031	91%
2014	68%	2032	92%
2015	70%	2033	93%
2016	72%	2034	94%
2017	74%	2035	95%
2018	76%	2036	96%
2019	78%	2037	97%
2020	80%	2038	98%
2021	81%	2039	99%
2022	82%	Od 2040	100%

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů odborné publikace *The German Pension System*⁹⁸

K další změně došlo až v roce 2012, kdy byl uzákoněn postupný růst věku odchodu do důchodu. Do roku 2012 se jednalo o 65 let. Od 1.1.2012 se však věk odchodu do důchodu postupně zvyšuje o 1 měsíc za každý rok pro zaměstnance narozené mezi roky 1947 až 1958 a o 2 měsíce za každý rok pro zaměstnance narozené v roce 1959 nebo později. Toto zvyšování bude mít za následek, že zaměstnanci narození v roce 1964 a

⁹⁸ RÖBLER, Nicolas. *The German Pension System*. Mayer Brown, 2009 [online]. [cit. 2.4.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.mayerbrown.com/publications/The-German-Pension-System-05-06-2009/>

později, budou mít nárok na odchod do důchodu až ve věku 67 let. Postupný vývoj věku odchodu do důchodu znázorňuje tabulka č. 8.

Tab. č. 8: Vývoj věku odchodu do důchodu v Německu podle nových pravidel

Rok zarození	Rok odchodu do důchodu	Věk odchodu do důchodu
1947	2012	65 let + 1 měsíc
1948	2013	65 let + 2 měsíce
1949	2014	65 let + 3 měsíce
1950	2015	65 let + 4 měsíce
1951	2016	65 let + 5 měsíců
1952	2017	65 let + 6 měsíců
1953	2018	65 let + 7 měsíců
1954	2019	65 let + 8 měsíců
1955	2020	65 let + 9 měsíců
1956	2021	65 let + 10 měsíců
1957	2022	65 let + 11 měsíců
1958	2023	66 let
1958	2024	66 let + 2 měsíce
1960	2025	66 let + 4 měsíce
1961	2026	66 let + 6 měsíců
1962	2027	66 let + 8 měsíců
1963	2028	66 let + 10 měsíců
1964	2029	67 let

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů odborné publikace *The German Pension System*⁹⁹

⁹⁹ RÖBLER, Nicolas. *The German Pension System*. Mayer Brown, 2009 [online]. [cit. 2.4.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.mayerbrown.com/publications/The-German-Pension-System-05-06-2009/>

5 SROVNÁNÍ DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU V ČESKÉ REPUBLICCE A V NĚMECKU

Pro přesnější srovnání výše důchodu v ČR a Německu jsem zvolila tři konkrétní příklady pro každou zemi, na kterých provedu výpočet důchodu. V příkladě bude figurovat pan Malý a pan Klein.

Pan Malý pracuje v České republice, během svého života odpracoval celkem 40 let a do důchodu odchází v roce 2011 podle zákonem stanoveného věku odchodu do důchodu.

Pan Klein pracuje v Německu. Zde budu rozlišovat dva případy, kdy pracuje v nových německých státech nebo ve starých německých státech. Pan Klein pracuje také 40 let a do důchodu odešel také v roce 2011 podle zákonem stanoveného věku odchodu do důchodu.

Pro srovnání nejen těchto dvou zemí, ale také pro srovnání při různých výších příjmů budu počítat příklady pro alternativy, kdy jednotliví pánové dostávali minimální mzdu, průměrnou mzdu nebo nadprůměrnou mzdu stanovenou vždy ve svých zemích.

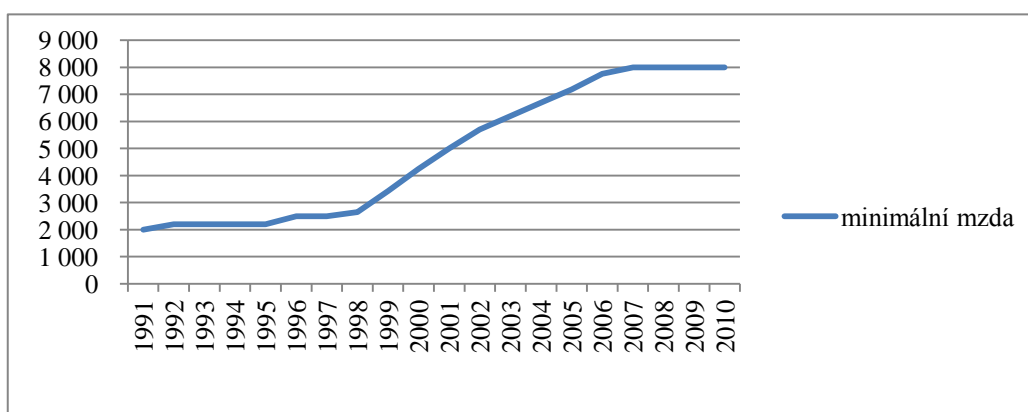
5.1 Výpočet důchodu v České republice

Pro výpočet jednotlivých důchodů při různých úrovních mezd je nejprve nutné stanovit výši těchto mezd. V následujících podkapitolách tedy uvedu vývoj minimální a průměrné mzdy v České republice.

5.1.1 Minimální mzda

Minimální mzda je v České republice stanovena od roku 1991, tehdy byla její výše stanovena na částku 2.000 Kč. Vývoj této mzdy je znázorněn v následujícím grafu, ze kterého je zřetelný její postupný růst, který se zastavil rokem 2007. Od tohoto roku je minimální mzda stanovena na úrovni 8.000 Kč, tato výše minimální mzdy trvá nadále i v roce 2012.

Obr. č. 6: Vývoj minimální mzdy od roku 1991 do roku 2010

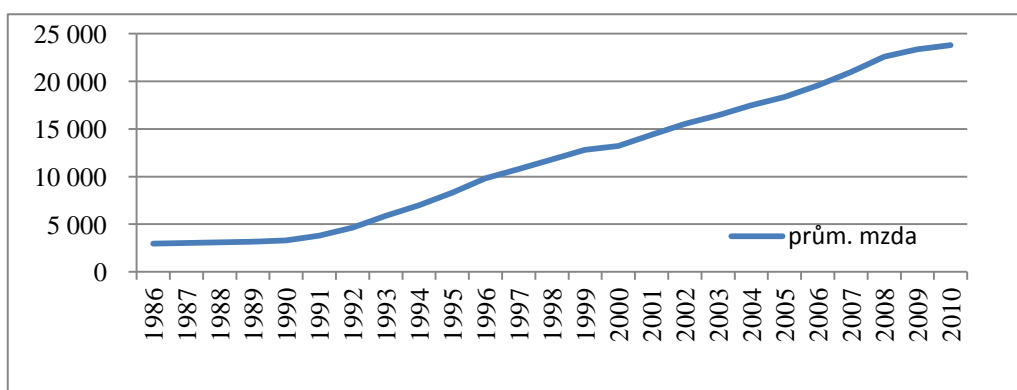

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů Ministerstva práce a sociálních věcí¹⁰⁰

5. 1. 2 Průměrná mzda

Průměrná mzda vyjadřuje střední hodnotu mezd v České republice. Její vývoj od roku 1986 až do roku 2010 je znázorněn na obrázku č. 7. Ačkoliv se může zdát průměrná mzda v České republice poměrně vysoká, vypovídací schopnost této hodnoty může být zavádějící. V praxi totiž dochází k ovlivnění průměrné mzdy příjmy, které pobírají majetní občané, což způsobuje, že tato mzda je vyšší než mzda velké části obyvatel. Někdy se proto místo průměrné mzdy pracuje s mediánem mzdy, který vyjadřuje 50% kvantil, nebo s modem mzdy, což je nejčastěji vyskytovaná hodnota. Přesto je průměrná mzda nejčastějším srovnávacím měřítkem.

Obr. č. 7: Vývoj průměrné mzdy v letech 1986 - 2010

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů České správy sociálního zabezpečení¹⁰¹

¹⁰⁰ MPSV: *Přehled o vývoji částek minimální mzdy*. [online]. Aktualizace 10.07.2010 [cit. 4.4.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/871>

5. 1. 3 Výpočet důchodu s minimální mzdou ČR

Při výpočtu důchodu budu pracovat se mzdou pana Malého, který pracoval 40 let a do důchodu odchází v první polovině roku 2011. V tomto příkladě pan Malý celý život pobíral mzdu na úrovni zákonem stanovené minimální mzdy. Protože minimální mzda byla v České republice zavedena až v roce 1991, mzdu pana Malého před tímto rokem jsem stanovila meziročním poklesem o 100 Kč. To znamená, že pokud byla v roce 1991 stanovena minimální měsíční mzda na úrovni 2.000 Kč, tak mzda pana Malého v roce 1990 byla 1.900 Kč, v roce 1989 činila 1.800 Kč a tímto způsobem dále až v roce 1986, kdy jeho mzda dosáhla 1.600 Kč. V následující tabulce jsou shrnuty údaje důležité pro výpočet důchodu.

Tab. č. 9: Vstupní údaje pro výpočet důchodu pana Malého s minimální mzdou

Rozhodné období	1986 – 2010
Úhrn vyměřovacích základů	2.847.205 Kč
Počet dní	9 131 dní
Osobní vyměřovací základ	9.485 Kč
Redukční hranice před zářím 2011	11.000 Kč; 28.200 Kč

Zdroj: vlastní tvorba

Rozhodným obdobím jsou tedy roky 1986 – 2010¹⁰². Úhrn vyměřovacích základů je suma mezd, kterou pan Malý pobíral v průběhu rozhodného období. Počet dní vyjadřují dny v rozhodném období, jde o 25 let * 365 dní v roce + 6 dní z přestupných let, tedy 9 131 dní. Osobní vyměřovací základ je pak v podstatě průměrná měsíční mzda během rozhodného období. Vypočítala jsem ji následovně:

$$2\,847\,205 : 9131 = 311,8$$

$$311,8 * 30,4167^{103} = 9.485 \text{ Kč}$$

¹⁰¹ CSSZ: *Průměrná hrubá měsíční mzda*. [online]. Aktualizace 2.4.2012 [cit. 4.4.2012]. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/dyngrafy.nsf/graf/mzdy_1985_

¹⁰² Ministerstvo práce a sociálních věcí: *Důchodové pojištění*. [online]. Aktualizace 9.11.2006 [cit. 4.4.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/2435>

¹⁰³ §16 zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. [online]. [cit. 4.4.2012]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/duchodpoj/cast3.aspx>

Důležité jsou redukční hranice, které omezují částku, ze které se bude poté počítat výše důchodu. Jejich úlohou je zredukovat důchod lidem s příliš vysokým příjmem a tím dochází k menším rozdílům mezi důchody vyplacenými lidem s různými příjmy. V následující tabulce je uvedeno, jakým způsobem se započítávají částky v rozmezí těchto hranic.

Tab. č. 10: Redukční hranice a jim odpovídající procentní výše příjmu

Do 11.000 Kč	100%
Od 11.000 Kč do 28.200 Kč	30%
Nad 28.200 Kč	10%

Zdroj: Vlastní zpracování z údajů zpravodajského portálu Alfa 9¹⁰⁴

Vlastní výpočet důchodu pana Malého:

Do 11.000 Kč se započítává 100% $9\,485 * 1,00 = 9.485$ Kč

Základní výměra důchodu je základní částka, ke které se poté přičítá část vypočtená z příjmů z rozhodného období. Tato částka pro rok 2011 činila 2.230 Kč.¹⁰⁵

Procentní výměra důchodu se oproti roku 2011 nezměnila a stále činí 1,5%¹⁰⁶ za každý odpracovaný rok doby pojištění. Protože pan Malý pracoval 40 let, činí jeho procentní výměra 60% z výpočtového základu, tedy z 9.485 Kč, což se rovná 5.691 Kč.

Vlastní důchod spočítáme součtem základní výměry a 60% z výpočtového základu:

$$\text{Důchod} = 2\,230 + 5\,691 = 7.921 \text{ Kč}$$

V případě, že pan Malý pobíral důchod odpovídající minimální mzdě, může v roce 2011, tedy v roce kdy dosáhl zákonem stanoveného věku odchodu do důchodu, počítat s důchodem ve výši 7.921 Kč.

¹⁰⁴ Zpravodajský portál Alfa 9: *Změna redukčních hranic při výpočtu důchodu*. [online]. Aktualizace 8.8.2011 [cit. 4.4.2012]. Dostupné z WWW:

<http://zpravy.alfa9.cz/absolutenm/templates/zprava.aspx?articleid=515&zoneid=6>

¹⁰⁵ Česká zpráva sociálního zabezpečení: *Změny v důchodovém pojištění od 1.1.2011*. [online]. Aktualizace 23.12.2010 [cit. 4.4.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/zmeny-v-duchodovem-pojisteni-od-1-1-2011.htm>

¹⁰⁶ Ministerstvo práce a sociálních věcí: *Starobní důchody*. [online]. Aktualizace 31.8.2011 [cit. 4.4.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/618>

5. 1. 4 Výpočet důchodu s průměrnou mzdou

V následujícím případě budeme opět počítat důchod pana Malého, který pracoval 40 let a zákonem stanoveného důchodového věku dosáhl v první polovině roku 2011. Tentokrát však pan Malý pobíral mzdu odpovídající průměrné mzdě v České republice. Následující tabulka opět shrnuje údaje pro tento příklad.

Tab. č. 11 : Vstupní údaje pro výpočet důchodu pana Malého s průměrnou mzdou

Rozhodné období	1986 – 2010
Úhrn vyměřovacích základů	7.369.651 Kč
Počet dní	9 131 dní
Osobní vyměřovací základ	24.550 Kč
Redukční hranice před zářím 2011	11.000 Kč; 28.200 Kč

Zdroj: vlastní tvorba

Rozhodné období je stejné jako v předcházejícím příkladě, ani počet dní se nezměnil. Změnil se pouze úhrn vyměřovacích základů, který v tomto případě činí 7.369.651 Kč a z toho následně vypočítaný osobní vyměřovací základ:

$$7\,369\,651 : 9131 = 807,1$$

$$807,1 * 30,4167 = 24.550 \text{ Kč}$$

Vlastní výpočet důchodu pana Malého:

Do 11.000 Kč se započítává 100% 11.000 Kč

Nad 11.000 Kč se započítává 30%

$$24\,550 - 11\,000 = 13.550 \text{ Kč z toho 30%} \quad \text{4.065 Kč}$$

Celkem 15.065 Kč

Základní výměra důchodu pro rok 2011 činí 2.230 Kč.

Procentní výměra důchodu je v tomto případě 60% z 15.065 Kč, což se rovná 9.039 Kč.

Důchod je opět pouhým součtem základní a procentní výměry.

$$\text{Důchod} = 2\,230 + 15\,065 * 0,6 = 11.269 \text{ Kč}$$

V případě, že pan Malý pobíral celý život mzdu, která odpovídala průměrné mzdě, bude mít od roku 2011 nárok na starobní důchod ve výši 11.269 Kč.

5. 1. 5 Výpočet důchodu s nadprůměrnou mzdou

Ve třetím příkladě opět počítám s důchodem pana Malého, který pracoval 40 let a do důchodu odešel v první polovině roku 2011, kdy dosáhl věku stanoveného zákonem pro odchod do důchodu. V tomto případě však pan Malý pobírat celý život mzdu odpovídající trojnásobku průměrné mzdy v České republice. V tabulce č. 12 jsou opět shrnuty vstupní údaje.

Tab. č. 12: Vstupní údaje pro výpočet důchodu pana Malého s nadprůměrnou mzdou

Rozhodné období	1986 – 2010
Úhrn vyměřovacích základů	22.108.929 Kč
Počet dní	9 131 dní
Osobní vyměřovací základ	73.649 Kč
Redukční hranice před zářím 2011	11.000 Kč; 28.200 Kč

Zdroj: vlastní tvorba

I v tomto případě zůstává shodné rozhodné období i počet dní, mění se však úhrn vyměřovacích základů, který je mnohem vyšší než v předchozích příkladech a činí 22.108.929 Kč.

Od toho se odvíjí také výše osobního vyměřovacího základu, která činí 73.649 Kč:

$$22\,693\,881 : 9131 = 2\,421,3$$

$$2\,421,3 * 30,4167 = 73.649 \text{ Kč}$$

Redukční hranice jsou opět shodné na úrovni 11.000 Kč a 28.200 Kč, výpočtový základ pana Malého tedy činí:

Do 11.000 Kč se započítává 100% 11.000 Kč

Od 11.000 Kč do 28.200 Kč se započítává 30%

$$28\,200 - 11\,000 = 17.200 \text{ Kč z toho } 30\% \quad \text{5.160 Kč}$$

Nad 28.200 Kč se započítává 10%

$$73\,649 - 28\,200 = 45.449 \text{ Kč z toho } 10\% \quad \text{4.545 Kč}$$

Celkem 20.705 Kč

Základní výměra důchodu z roku 2011 činí 2.230 Kč a procentní výměra opět 60% vyměřovacího základu. Výše důchodu tedy bude:

$$\text{Důchod} = 2\,230 + 20\,705 \cdot 0,6 = 14.653 \text{ Kč}$$

V případě, že by pan Malý pobíral celý život mzdu na úrovni trojnásobku průměrné mzdy v České republice, v roce 2011, kdy by získal nárok na pobírání starobního důchodu, by obdržel tento důchod ve výši 14.653 Kč.

Od 30. září 2011 došlo ve výpočtu výše důchodu k zásadním změnám. Vláda byla nucena zvýhodnit obyvatele s vyššími příjmy kvůli rozhodnutí ústavního soudu. Ten tvrdil, že lidé s vyššími příjmy jsou znevýhodňováni a argumentoval, že „*systém negarantuje dostatečně ústavně zaručené právo na přiměřené hmotné zabezpečení dle čl. 30 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a vede k neakceptovatelné nerovnosti mezi různými skupinami důchodových pojištěnců*“.¹⁰⁷

Došlo tak ke změně redukčních hranic, které byly od 30. září 2011 následující:¹⁰⁸

- do 10.886 Kč se započítává 100% osobního vyměřovacího základu,
- z částky od 10.886 Kč do 28.699 Kč se započítává 29% osobního vyměřovacího základu,
- z částky od 28.699 Kč do 98.960 Kč se započítává 13% osobního vyměřovacího základu,
- nad 98.960 se započítává 10% osobního vyměřovacího základu.

Redukční hranice v této podobě však nebyly konečné. Dále bylo stanoveno, jakým způsobem se budou vyvíjet v následujících 3 letech nejen procentní částky z osobního vyměřovacího základu u každé hranice, ale také výše těchto hranic, přičemž od roku 2014 by měly být stanoveny opět jen dvě hranice, první ve výši 44% průměrné mzdy a druhá ve výši 400% průměrné mzdy.¹⁰⁹ Redukční hranice a jim odpovídající procentní

¹⁰⁷ Ústavní soud České republiky [online]. Aktualizace 16.04.2010 [cit. 8.4.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.concourt.cz/clanek/3227>

¹⁰⁸ Česká zpráva sociálního zabezpečení: *Změny v důchodovém pojištění od 30.09.2011*. [online]. [cit. 8.4.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/zmeny-v-duchodovem-pojisteni-od-30-9-2011.htm>

¹⁰⁹ Viz pozn. 99

částky uznání osobního vyměřovacího základu v roce 2012 jsou uvedeny v následující tabulce.

Tab. č. 13: Redukční hranice platné v roce 2012¹¹⁰

Redukční částka	Procentní část
Do 11.061 Kč	100%
Nad 11.061 Kč do 29.159 Kč	28%
Nad 29.159 Kč do 100.548 Kč	16%
Nad 100.548 Kč	8%

Kdybych tedy pan Malý nedosáhl zákonem stanoveného věku odchodu do důchodu již v první polovině roku 2011, ale až po 30. září tohoto roku, změnil by se jeho výpočtový základ následujícím způsobem:

V případě minimální mzdy by se výpočtový základ pana Malého nezměnil.

Osobní vyměřovací základ = 9.485 Kč

Výpočtový základ = 100% z 9 485 = **9.485 Kč**

V případě průměrné mzdy by si pan Malý naopak pohoršil, jeho výpočtový základ by byl o 216 Kč nižší než v první polovině roku 2011.

Osobní vyměřovací základ = 24.550 Kč

Výpočtový základ:

Do 10.886 Kč se započítá 100% 10.886 Kč

Nad 10.886 Kč se započítá 29% 3.963 Kč

Celkem **14.849 Kč**

¹¹⁰ Česká zpráva sociálního zabezpečení: *Výpočet a výplata důchodu*. [online]. Aktualizace 28.12.2011 [cit. 8.4.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/vypocet-a-vyplata-duchodu/vypocet-a-vyplata-duchodu.htm>

V případě trojnásobku průměrné mzdy by si pan Malý již polepšil, v tomto případě změna zákona panu Malému přilepšila o 1.191 Kč.

Osobní vyměřovací základ = 73.649 Kč

Výpočtový základ:

Do 10.886 Kč se započte 100%	10.886 Kč
Od 10.886 Kč do 28.699 Kč se započte 29%	5.166 Kč
Na 28.699 Kč se započte 13%	5.844 Kč
Celkem	21.896 Kč

5. 2 Výpočet důchodu v Německu

Při výpočtu důchodu pana Kleina, který také odpracoval 40 let a zákonného věku odchodu do důchodu dosáhl v roce 2011, opět využiji průměrné a minimální mzdy tentokrát v Německu.

5. 2. 1 Minimální a průměrná mzda

Protože v Německu není přímo stanovena výše minimální mzdy, ale tato mzda je zde sjednávána pouze v některých odvětvích kolektivními smlouvami, stanovila jsem si tuto mzdu na úrovni 7 €, což je mzda, která nepatří mezi nejnižší hodinové mzdy, které je možné obdržet za pracovní výkon v Německu, nicméně je uváděna jako jedna z nižších regulovaných mezd, které jsou obvyklé.¹¹¹ Tuto mzdu jsem následně postupně snižovala o procento, které jsem spočetla z průměrné mzdy jako průměrný růst mezd z let 1992 – 2011. Konkrétní hodnoty jsou uvedeny v tabulce č. 14. V této tabulce je zobrazen vývoj průměrných mezd v letech 1992 – 2011, meziroční růst těchto mezd, z něhož je následně vypočítán průměrný růst ve výši 3%, dále dopočítání průměrných mezd před rokem 1992 právě podle průměrného meziročního růstu mezd a také dopočítané minimální mzdy v jednotlivých letech podle průměrného růstu mezd.

¹¹¹ Statistisches Bundesamt: *Mindestlöhne*. [online]. [cit. 6.4.2012]. Dostupné z WWW: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesamtwirtschaftUmwelt/VerdiensteArbeitskosten/Mindestloehne/Tabellen/MindestlohnDeutschland.html?nn=50678>

Tab č. 14: Vývoj průměrných a minimálních měsíčních mezd v letech 1970 – 2011 (v €)

Rok	Průměrná mzda	meziroční růst	minimální mzda	Rok	Průměrná mzda ¹¹²	meziroční růst	minimální mzda
1970	966,3	1,03	3926,5	1991	1832	1,03	7443,8
1971	996,2	1,03	4047,9	1992	2003	1,0933406	7674,0
1972	1027,0	1,03	4173,1	1993	2103	1,0499251	7911,4
1973	1058,8	1,03	4302,2	1994	2185	1,0389919	8156,0
1974	1091,6	1,03	4435,2	1995	2281	1,0439359	8408,3
1975	1125,3	1,03	4572,4	1996	2344	1,0276195	8668,3
1976	1160,1	1,03	4713,8	1997	2389	1,019198	8936,4
1977	1196,0	1,03	4859,6	1998	2447	1,0242779	9212,8
1978	1233,0	1,03	5009,9	1999	2518	1,0290151	9497,8
1979	1271,1	1,03	5164,8	2000	2551	1,0131056	9791,5
1980	1310,4	1,03	5324,6	2001	2617	1,0258722	10094,3
1981	1351,0	1,03	5489,2	2002	2701	1,0320978	10406,5
1982	1392,7	1,03	5659,0	2003	2783	1,0303591	10728,4
1983	1435,8	1,03	5834,0	2004	2846	1,0226374	11060,2
1984	1480,2	1,03	6014,5	2005	2901	1,0193254	11402,3
1985	1526,0	1,03	6200,5	2006	2950	1,0168907	11754,9
1986	1573,2	1,03	6392,2	2007	3023	1,0247458	12118,5
1987	1621,9	1,03	6589,9	2008	3103	1,0264638	12493,3
1988	1672,0	1,03	6793,8	2009	3141	1,0122462	12879,6
1989	1723,7	1,03	7003,9	2010	3227	1,0273798	13278,0
1990	1777,0	1,03	7220,5	2011	3311	1,0260304	13688,6

Zdroj: vlastní tvorba

5. 2. 2 Výpočet starobního důchodu v Německu pro minimální mzdu

Pro výpočet starobního důchodu u pana Kleina jsem využila možnosti nepočítat výši ziskových bodů, které tento pán obdržel během pracovního života, ale nechala jsem si

¹¹²Statistisches Bundesamt: *Entwicklung der Bruttoverdienste*. [online]. [cit. 6.4.2012]. Dostupné z WWW: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesamtwirtschaftUmwelt/VerdiensteArbeitskosten/VerdiensteBranchen/Tabellen/LangeReiheD.html?nn=50680>

tento počet bodů spočítat přímo kalkulačkou dostupnou na <http://www.brutto-netto-rechner.info/rentenpunkte.php>.

Dále zde budu vždy počítat se dvěma alternativami, a to že pan Klein celý život pracoval v nových německých státech, nebo celý pracovní život strávil ve starých německých státech. Zákony v Německu totiž stále rozlišují tyto dva státy a stanovují zde odlišně vysoké hranice jednotlivých státem definovaných ukazatelů.

Ziskové body se počítají na základě znalosti odpracovaných let a průměrné výše důchodu během těchto let, případně náhradních dob, jako například studium či nezaměstnanost za zákonem stanovených podmínek.

Dále potřebuji znát koeficient pro výpočet důchodu, který je závislý na typu vyplácené dávky. Zde se jedná o starobní důchod, u kterého je koeficient 1,0.¹¹³

Pro výpočet výše důchodu je také nutné znát současnou hodnotu důchodu, která je pravidelně stanovována a je odlišná mezi západními a východními státy Německa. V první polovině roku 2011, kdy šel pan Klein do důchodu, činila tato hodnota 27,2 € měsíčně v západních státech a 24,13 € měsíčně ve východních státech Německa.¹¹⁴

Poslední součástí vzorce používaného pro výpočet starobního důchodu je faktor věku, který zohledňuje slevy nebo příplatky v případě pozdějšího nebo brzkého odchodu do důchodu.¹¹⁵ V případě pana Kleina je tento faktor roven 1,0, protože v době, kdy počítám důchod pana Kleina, dosáhl tento pán věku 65 let, což byl v roce 2011 zákonný věk odchodu do důchodu.

V následující tabulce jsou shrnuty výše uvedené údaje potřebné pro výpočet důchodu pana Kleina.

¹¹³ Deutsche Rentenversicherung: *Rente: So wird sie berechnet*. [online]. 2012 [cit. 6.4.2012]. Dostupné z WWW: http://www.deutsche-rentenversicherung.de/cae/servlet/contentblob/89480/publicationFile/19527/rente_so_wird_sie_berechnet_alte_bundeslaender.pdf

¹¹⁴ Deutsche Rentenversicherung: *Wir sichern Generationen*. [online]. Aktualizace 27.12.2011 [cit. 6.4.2012]. Dostupné z WWW: http://www.deutsche-rentenversicherung.de/SharedDocs/de/Navigation/Deutsche_RV/werte_rv_node.html

¹¹⁵ Viz pozn. 104

Tab. č. 15: Vstupní údaje pro výpočet důchodu pana Kleina s minimální mzdou

	Západní Německo	Východní Německo
Průměrná mzda pana Kleina	666 €	666 €
Počet ziskových bodů	13	15
Koeficient typu důchodu	1,0	1,0
Současná hodnota důchodu	27,2	24,13
Faktor věku	1,0	1,0

Zdroj: vlastní tvorba

$$13 * 1,0 * 27,2 * 1,0 = 353,6 \text{ €}$$

$$15 * 1,0 * 24,13 * 1,0 = 361,95 \text{ €}$$

Z těchto údajů je možné spočítat měsíční výši důchodu pana Kleina, který bude v západním Německu činit 353,6 € měsíčně a ve východním Německu 361,95 € měsíčně.

5. 2. 3 Výpočet výše starobního důchodu v případě průměrné mzdy

Ziskové body opět vypočítám podle kalkulačky dostupné na výše uvedené internetové adrese, v tomto případě budou 40,3 v nových státech a 34,3 ve starých německých státech.

Koeficient pro výpočet důchodu zůstává stále 1,0, stejně se nemění ani současná hodnota důchodu a věkový faktor.

V následující tabulce jsou opět shrnuty údaje potřebné pro výpočet starobního důchodu pana Kleina.

Tab. č. 16: Vstupní údaje pro výpočet důchodu pana Kleina s průměrnou mzdou

	Západní Německo	Východní Německo
Průměrná mzda pana Kleina	1.982 €	1.982 €
Počet ziskových bodů	34,3	40,3
Koeficient typu důchodu	1,0	1,0
Současná hodnota důchodu	27,2	24,13
Faktor věku	1,0	1,0

Zdroj: vlastní tvorba

$$34,3 * 1,0 * 27,2 * 1,0 = 933 \text{ €}$$

$$40,3 * 1,0 * 24,13 * 1,0 = 972,4 \text{ €}$$

Z těchto údajů je možné spočítat měsíční výši důchodu pana Kleina, který bude v západním Německu činit 933 € měsíčně a ve východním Německu 972,4 € měsíčně.

Důvod, proč zde, stejně jako u příkladu s minimální mzdou, vyšel důchod v případě, že pan Klein pracoval ve východním Německu vyšší než v opačném případě, kdy pracoval v Německu západním, je rovnost průměrné mzdy. V příkladě pracuji s průměrnou mzdou, vypočítanou pro celé Německo. Algoritmus výpočtu důchodu je však vytvořen takovým způsobem, že se stále předpokládá, že zaměstnanci ve východním Německu mají v průměru nižší mzdy než v Německu západním, tomu odpovídá vyšší počet ziskových bodů, který by pan Klein získal ve východní části Německa. Odlišná je také současná hodnota důchodu, která je vyšší naopak v západních státech Německa, což je zapříčiněno, jak už jsem psala výše, determinanty současné hodnoty důchodu, mezi které patří právě průměrná mzda v dané části Německa.

5. 2. 4 Výpočet výše starobního důchodu při nadprůměrné mzdě

Ziskové body vypočítám opět dle kalkulačky, která je zmíněna výše. Při mzdě odpovídající trojnásobku průměrné mzdy v Německu budou ziskové body ve starých i nových německých státech shodné, a to odpovídající úrovni 89,6 bodů. Jejich rovnost je způsobena maximální zákonem stanovenou hranicí, která se využívá pro výpočet ziskových bodů. V západních státech jde o hranici 5.500 € měsíčně, ve východním Německu 4.800 € měsíčně. Vývoj těchto hranic v letech 2003 – 2012 je uveden v příloze C. V případě vysoké průměrné mzdy se uplatní tyto hranice a algoritmus výpočtu ziskových bodů způsobí jejich rovnost v obou částech Německa.¹¹⁶

Ostatní údaje zůstanou opět neměnné od předchozích příkladů. V tabulce č. 17 jsou shrnuty vstupní údaje využité při výpočtu důchodu pana Kleina.

¹¹⁶ Deutsche Rentenversicherung: *Wir sichern Generationen*. [online]. Aktualizace 21.12.2011 [cit. 7.4.2012]. Dostupné z WWW: http://www.deutsche-rentenversicherung.de/SharedDocs/de/Navigaton/Deutsche_RV/werte_rv_node.html

Tab. č. 17: Vstupní údaje pro výpočet důchodu pana Kleina při nadprůměrné mzdě

	Západní Německo	Východní Německo
Průměrná mzda pana Kleina	5.946 €	5.946 €
Hranice průměrné mzdy	5.500 €	4.800 €
Počet ziskových bodů	89,6	89,6
Koeficient typu důchodu	1,0	1,0
Současná hodnota důchodu	27,2	24,13
Faktor věku	1,0	1,0

Zdroj: vlastní tvorba

$$89,6 * 1,0 * 27,2 * 1,0 = 2.437,1 \text{ €}$$

$$89,6 * 1,0 * 24,13 * 1,0 = 2.162 \text{ €}$$

Starobní důchod pana Kleina bude v případě, že celý život pobíral mzdu odpovídající trojnásobku průměrné mzdy, v západním Německu rovna 2.437,1 € a ve východním Německu 2.162 € měsíčně. V tomto případě již je zřetelné rozdílné nastavení současné hodnoty důchodu v jednotlivých částech Německa, a proto důchod pana Kleina vyšel ve východním Německu nižší než v Německu západním.

5. 3 Srovnání důchodových systémů z hlediska zásluhovosti

Výše vypočtené příklady využiji pro srovnání důchodového systému v České republice a v Německu z hlediska zásluhovosti. V tabulce č. 18 jsou uvedeny procentní částky, jakým způsobem se podílí důchod v jednotlivých příkladech nejprve na mzdě, kterou pan Malý a pan Klein obdrželi poslední měsíc pracovně aktivního života, a v dalším sloupci na průměrné mzdě z roku 2011 v každé zemi.

Tab. č. 18 : Podíl důchodu na mzdě

			% z poslední mzdy	% z průměrné mzdy
Česká republika	Při minimální mzdě		99	33
	Při průměrné mzdě		47	47
	Při nadprůměrné mzdě		21	62
Německo	Při minimální mzdě	Z	30	11
	Při minimální mzdě	V	31	11
	Při průměrné mzdě	Z	28	28
	Při průměrné mzdě	V	29	29
	Při nadprůměrné mzdě	Z	25	74
	Při nadprůměrné mzdě	V	22	65

Zdroj: vlastní tvorba

Z tabulky je patrné, jakým způsobem se změní příjem pana Malého při dosažení důchodového věku a odchodu do důchodu. V případě, že pobíral minimální mzdu, se jeho životní standard prakticky nezmění, jeho spotřebitelský koš zůstane bez zásadní změny. V případě průměrné mzdy je již znatelný pokles příjmů, a to o více jak o polovinu. V tomto případě již měl pan Malý v průběhu pracovního života přemýšlet nad alternativou financování svého důchodu ještě z jiných zdrojů než jen z dávek plynoucích od státu. V případě nadprůměrné mzdy je rozdíl mezi touto mzdou a důchodem tak obrovský, že pan Malý buď musí počítat se zásadním poklesem své životní úrovně, nebo si musí již v průběhu pracovního života zajistit ještě vedlejší příjem ve formě penzijního připojištění, kterým by vyrovnal obrovský rozdíl mezi jeho mzdou a důchodem. Jak jsem již zmínila výše, z rozhodnutí Ústavního soudu byla vláda nucena upravit regulační hranice právě ve prospěch obyvatel s vyššími příjmy. Pokud by šel pan Malý do důchodu až v druhé polovině roku 2011, zvýšil by se jeho důchod o 715 Kč na 15.369 Kč.

Já se s názorem Ústavního soudu neztotožňuji. Podle mého názoru by pan Malý v případě tak vysoké mzdy, kterou pobíral, měl v průběhu svého života sám zapracovat na zvýšení svého budoucího důchodu. Měl dostatek prostředků, které mohl věnovat na penzijní připojištění a sám se tak zasloužit o vyšší důchodové dávky. Namísto toho došlo ke změně regulačních hranic, které sice panu Malému polepšily, ale zároveň

pohoršily občanům s průměrnou mzdou, jak jsem již dokázala výše. Jde o nepatrný pokles, který se může zdát bezvýznamný, ale nemyslím si, že je spravedlivé bohatým dávat, průměrným brát a chudé nechat beze změny.

V německém důchodovém systému nejsou rozdíly v poměrech mezi předchozí mzdou a následným důchodem při jednotlivých úrovních pobírané mzdy tak výrazné. Občané s minimální mzdou dostanou v poměru ke své mzdě přibližně 30 %, lidé s nadprůměrnou mzdou kolem 23%. Tento procentní rozdíl je mnohem nižší než v České republice. Oproti tomu rozdíl v absolutní výši důchodů občanů při různě vysokých mzdách je v Německu veliký, ve výše uvedených příkladech až více jak 2.000 €.

Při výpočtu starobního důchodu v německém důchodovém systému se tedy klade vyšší důraz na předchozí mzdu než v České republice. Zde je výše mezd v jednotlivých letech redukčními hranicemi formována, aby ve výsledku rozdíly ve vyplacených důchodech nebyly tak výrazné. Je možné tedy konstatovat, že německý důchodový systém klade větší důraz na zásluhovost nežli důchodový systém v České republice, kde není snahou udržet alespoň částečně dosavadní životní standard obyvatele, ale poskytnout náhradu příjmu, při které může důstojně dožít.

5. 4 Srovnání důchodových systémů z hlediska mezigenerační solidarity

Český a německý důchodový systém jsou si velmi podobné. Jak jsem uvedla hned v první kapitole, Český systém se při svém utváření nechal silně inspirovat systémem německým. Z toho jsou zřetelné společné rysy těchto důchodových systémů, kdy jejich základním kamenem je první pilíř, a to zákonné důchodové pojištění, založené na stejném principu, tedy na způsobu PAYGO financování. Z hlediska mezigenerační solidarity jsou tedy tyto systémy prakticky shodné, mladí pracovně aktivní lidé přispívají do systému, aby stát takto získané prostředky okamžitě transformoval na dávky z důchodového systému vyplácené lidem v postproduktivním věku, lidem s částečnou či plnou invaliditou nebo pozůstalým. Rozdíly je možné shledat pouze v ustanoveních týkajících se například výše odváděného pojistného, rozdělení tohoto pojistného mezi zaměstnavatele a zaměstnance nebo jiné zákonem stanovené náležitosti.

Při zmínce o struktuře procentní sazby pojistného z hlediska části, kterou odvádí zaměstnavatel a části připadající na zaměstnance, je potřeba se pozastavit nad vysokou mírou účasti zaměstnavatelů v České republice, kteří přispívají více jak trojnásobek sazby důchodového pojištění, již odvádí zaměstnanec na své důchodové pojištění. V Německu je tato sazba rovnoměrně rozdělena mezi zaměstnance a zaměstnavatele. V České republice se tedy zaměstnavatelé zásadním způsobem podílejí na tvorbě finančních prostředků jdoucích následně na výplatu důchodů občanům, kteří jsou v současnosti v důchodovém věku.

5. 5. Podmínky nutné pro aplikaci německého důchodového systému v ČR

Přestože jsou si systémy velmi podobné, je zde několik rozdílů, které by tvořily problémy při pokusu aplikovat německý důchodový systém do toho českého. Začít je možné již se základem, a to s procentní částkou, kterou němečtí občané odvádějí ze svého platu na účely důchodového pojištění. Zatímco v České republice odvádějí zaměstnanci 6,5%, v Německu je to za zaměstnance 9,8%, což by zvýšilo srážky ze mzdy, zaměstnancům by zbylo méně na spotřebu a ovlivnilo by to nejen tvorbu hrubého domácího produktu, ale také úspory domácností.

Další odlišností je spoření občanů. V Německu jsou zaměstnanci nuceni přispívat k povinnému důchodovému pojištění do nabízených penzijních společností, fondů nebo pojišťoven. Podpořit je v tom mohou také zaměstnavatelé, kteří mají šanci pomoci zaměstnancům v tvorbě úspor na důchodový věk. V České republice zatím není uvažováno o pilíři spočívajícím v povinném spoření občanů. V roce 2013 sice vyjde v platnost zákon umožňující částečně se oddělit od povinného důchodového pojištění a spořit na soukromý účet u penzijní společnosti, a pokud se do tohoto programu občan zapojí, nebude moci z něj vystoupit. Nejde však o povinnost, pojištěnci budou moci i nadále odvádět pojistné státu a soukromě spořit v rámci třetího pilíře. I nadále tedy zůstane spoření čistě dobrovolnou záležitostí.

Diference ve věku odchodu do důchodu jsou postupně odstraňovány. V České republice bylo již před několika lety stanoveno prodlužování věku odchodu do důchodu na 65 let, což byl v Německu již standardní věk odchodu do důchodu, který se ovšem s rokem 2012 začal opět prodlužovat nejprve o 1 měsíc ročně, poté o 2 měsíce, až dosáhne věku 67 let. Ani v České republice však nezůstane u tohoto věku, v zákoně o důchodovém

pojištění je již stanoveno postupné prodlužování důchodového věku, a dokonce jeho sjednocení, to znamená, že ženy budou odcházet do důchodu stejně jako muži bez ohledu na počet vychovaných dětí.

Stejně tak dochází k prodlužování doby pojištění potřebné pro uznání dávek starobního důchodu v řádném důchodovém věku. V České republice bylo donedávna tato doba pouhých 25 let, přičemž došlo k jejímu postupnému prodlužování, takže v roce 2018 by měla dosáhnout 35 let. V Německu rozlišují několik skupin. Pro osoby mimořádně dlouhodobě pojištěné je doba pojištění 45 let, u osob dlouhodobě pojištěných je 35 let.¹¹⁷ Dochází tedy k pomalému srovnání těchto dob v České republice a v Německu.

S další odlišností by se důchodci v České republice jen těžko smířovali. Jde o zdanění důchodů, které je v současnosti platné jen na část důchodu, postupně se však tato část má zvyšovat, až podlehe základu daně celých 100% důchodu. Jak je naznačeno v tabulce č. 18, která mimo jiné vyjadřuje i podíl důchodu v daném příkladu na průměrné mzdě, v případě nízkého příjmu je tento podíl v Německu nižší, v případě vysokého příjmu je tento podíl přibližně shodný. Pokud občan pobíral průměrnou mzdu, je podíl jeho mzdy k důchodu vyšší v České republice než v Německu. Pokud bych tedy hodnotila přijatelnost zavedení zdanění důchodů v závislosti na poměru důchodu k průměrné mzdě, které jsem spočetla v příkladech, neměl by být v České republice problém. Z tohoto hlediska jsou zde důchody vzhledem k průměrné mzdě dostatečně vysoké, aby mohly podléhat zdanění. Problémem by byly nepokoje obyvatel, již v současnosti řada občanů nesouhlasila se zvyšováním věku odchodu do důchodu, při zavedení zdanění důchodů by vláda učinila další velmi nepopulární opatření, kterým by mohla vyvolat demonstrace obyvatel.

Z výše uvedených odlišností vyplývá, že systémy jsou obdobné a záměna těchto systémů by byla obtížná, ale nikoliv neproveditelná. Jako největším problémem aplikace německého důchodového systému do českého bych viděla zavedení pilíře s povinným spořením, protože čeští občané nejsou zvyklí odvádět své peníze do specializovaných institucí a nechat je tam zhodnotit, aby je později mohli věnovat na spotřebu. Protože si však mladší generace začínají uvědomovat nutnost soukromého spoření, aby si ve stáří mohly alespoň částečně udržet dosavadní životní standard, bude

¹¹⁷ Česká správa sociálního zabezpečení., *Důchody v České republice a ve Spolkové republice Německo*. Praha: 2009 [online]. [cit. 7.4.2012]. Dostupné z WWW: http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/BB80995D-CB8C-43E7-A49C-1F213DE9D88A/0/Duchody_CRSRN_dotisk_CZ_def.pdf

se zvyšovat počet občanů podílejících se na dobrovolném připojištění a zavedení povinného spoření pak bude záviset jen na prostředcích státu, zda bude reálně pokrýt částečný úbytek příjmů z pojistného, který by se nahradil soukromým spořením občanů.

Jednotlivé státy se při utváření systému důchodového pojištění a při provádění změn nechávají inspirovat systémy států okolních, snaží se vyvarovat chyb, které tyto státy učinily a naopak aplikovat zlepšení, která byla provedena. Přesto není možné prosadit každý návrh na změnu systému, který byl úspěšný v jiné zemi, při snaze zdokonalit systém důchodového pojištění zaujímá nevyhnutelné postavení politická a ekonomická situace v dané zemi.

6 ZÁVĚR

Důchodové systémy v České republice a v Německu jsou si vzájemně velmi podobné, přesto je možné nalézt rozdíly. Jedním z těchto rozdílů, je existence třípilířového důchodového systému v Německu, který bude zanedlouho zaveden také v České republice. První pilíř je shodný v obou státech a spočívá v průběžném vybírání pojistného na důchodové zabezpečení a následné přerozdělení takto vybraných prostředků lidem, kteří se tohoto pojištění účastnili. Druhým pilířem je v Německu zaměstnanecké pojištění, které je povinné, zaměstnanci tedy musí ke státu vybranému důchodovému pojištění ještě spořit, aby zvýšili svůj budoucí důchod. V České republice v tomto okamžiku takovýto druhý pilíř zaveden není, ale už od roku 2013 bude zavedena možnost částečně se vydělit z prvního pilíře a 3% spořit na svůj účet u penzijních společností. Toto spoření nebude povinné, ale jakmile se účastník rozhodne pro tuto variantu, nebude následně moci z tohoto systému vystoupit. Třetím pilířem je v Německu i v České republice soukromé připojištění, prostřednictvím kterého pracující občané sami rozhodují o výši částky, kterou si mohou v důchodu přilepšit.

Rozdíl bych hledala také v tvorbě úspor jednotlivých občanů. V České republice není spoření tak rozšířené, lidé jsou nedůvěřiví vůči pojišťovněm a obávají se o své prostředky, proto není penzijní připojištění běžnou součástí každého pracujícího občana. V Německu jsou naopak zaměstnanci nuceni spořit na svůj důchod v rámci druhého pilíře, spoření se tedy účastní každý zaměstnanec a jeho úspory podléhají vždy nějakému pojištění.

Absolutní výši vyplácených důchodových plateb v obou státech není možné srovnat vzhledem k odlišným cenovým úrovním v těchto zemích, je však možné srovnat výši rent v souvislosti s příspěvkem, které byly státu odvedeny, respektive se mzdou, ze které se tyto příspěvky vyplácely. V Německu je závislost mezi mzdou a následnými platbami z důchodového pojištění těsnější než je tomu v České republice. Systém výpočtu starobního důchodu v Německu je nastaven takovým způsobem, aby i při pobírání důchodu byl zřejmý předešlý příjem, znamená to tedy, že lidé s vyššími příjmy mohou mít několikanásobně vyšší důchod než lidé s příjmy nízkými. V České republice je algoritmus výpočtu důchodových dávek nastaven tak, aby mezi jednotlivými občany, pobírajícími tento důchod, nebyl tak výrazný rozdíl. Z tohoto systému se tak vytrácí zásluhovost na tvorbě prostředků pro výplatu důchodů a následným pobíráním dávek.

Z hlediska solidarity jsou tyto systémy nastaveny stejným způsobem, pracující občané přispívají na výplatu dávek občanům, kteří již nejsou pracovně aktivní, stát jim tak oplácí jejich minulou péči o tehdejší důchodce a naopak se zavazuje tuto péči jednou poskytnout současným ekonomicky aktivním občanům.

Na závěr bych shrnula, že důchodové systémy České republiky a Německé spolkové republiky jsou si navzájem velmi blízké, jsou založeny na stejném principu a problémy, se kterými se obě země potýkají v rámci důchodového systému, jsou obdobné. Obě země se s těmito problémy musí v budoucnu vypořádat.

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 : Valorizace důchodů v letech 2004 – 2012.....	18
Tabulka č. 2 : Koeficienty pro výpočet vyměřovacího základu v letech 1986 - 2002 ...	19
Tabulka č. 3 : Vývoj současné hodnoty důchodu v letech 1999 - 2012	30
Tabulka č. 4: Vývoj potřebné a minimální doby pojištění v letech 2012 – 2018.....	42
Tabulka č. 5: Státní příspěvek od roku 2013	43
Tabulka č. 6: Vývoj daňově odečitatelné části Rürup-Rente.....	47
Tabulka č. 7: Vývoj zdanitelné části dávek	48
Tabulka č. 8: Vývoj věku odchodu do důchodu v Německu podle nových pravidel.....	49
Tabulka č. 9: Vstupní údaje pro výpočet důchodu pana Malého s minimální mzdou....	52
Tabulka č. 10: Redukční hranice a jim odpovídající procentní výše příjmu	53
Tabulka č. 11 : Vstupní údaje pro výpočet důchodu pana Malého s průměrnou mzdou	54
Tabulka č. 12: Vstupní údaje pro výpočet důchodu pana Malého s nadprům. mzdou...	55
Tabulka č. 13: Redukční hranice platné v roce 2012.....	57
Tabulka č. 14: Vývoj prům. a min. měsíčních mezd v letech 1970 - 2011	59
Tabulka č. 15: Vstupní údaje pro výpočet důchodu pana Kleina s minimální mzdou ...	61
Tabulka č. 16: Vstupní údaje pro výpočet důchodu pana Kleina s průměrnou mzdou ..	61
Tabulka č. 17: Vstupní údaje pro výpočet důchodu pana Kleina při nadprům. mzdě....	63
Tabulka č. 18 : Podíl důchodu na mzdě.....	64

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 : Vývoj sazby sociálního zabezpečení v Německu.....	27
Obrázek č. 2: Vývoj míry inflace v Německu v letech 1992 - 1999	31
Obrázek č. 3: Vývoj podílu důchodců na obyvatelstvu v ČR v letech 2010 – 2050	37
Obrázek č. 4: Vývoj věku odchodu do důchodu pro občany narozené v letech 1936 – 1983 (v měsících).....	41
Obrázek č. 6: Vývoj minimální mzdy od roku 1991 do roku 2010	51
Obrázek č. 7: Vývoj průměrné mzdy v letech 1986 - 2010.....	51

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ABRHÁM, Josef. *Komparativní ekonomika EU*. Praha: MAC s. r. o., 2008, 240 s., ISBN 978-80-86783-34-5

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ, *Důchody v České republice a ve Spolkové republice Německo*. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení, 2009, 32 s., ISBN 978-80-87039-14-4, Dostupné z WWW:
<http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/BB80995D-CB8C-43E7-A49C-1F213DE9D88A/0/Duchody_CRSRN_dotisk_CZ_def.pdf>

GREGOROVÁ, Zdeňka., GALVAS, Milan. *Sociální zabezpečení*. 2. aktualizované a doplněné vydání, Masarykova univerzita Brno: Doplněk, 2005, 280 s., ISBN 80-7239-176-3

HÁJEK, Zdeněk. *Důchodová reforma v ČR a změny v důchodovém pojištění od roku 2010*. Praha: JENA, 2010, 65 s., Dostupné z WWW:
<http://www.cmkos.cz/data/articles/down_2528.pdf>

HAMERNÍKOVÁ, Bojka., MAAYTOVÁ, Alena. a kol. *Veřejné finance*. 3. Vydání, Praha: ASPI a. s., 2007, 364 s., ISBN 978-80-7357-301-0

KELLER, Jan. *Soumrak sociálního státu*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005, 160 s., ISBN 80-86429-41-5

KREBS, Vojtěch, a kol. *Sociální politika*. 4. přepracované a aktualizované vydání, Praha: ASPI a. s., 2007, 504 s., ISBN 80-7239-176-3

MUNKOVÁ, Gabriela. *Sociální politika v evropských zemích*. Praha: Karolinum, 2004, 189 s., ISBN 80-246-0780-8

NAHODIL, František. a kol. *Veřejné finance v České republice*. Plzeň: Aleš Čeněk s. r. o., 2009, 359 s., ISBN 978-80-7380-162-5

OPLETALOVÁ, Alena., SVOBODA, Ivo. *Veřejná správa a finance vybrané kapitoly*. 1. vydání, Ostrava: Key Publishing s. r. o., 2007, 109 s., ISBN 978-80-87071-33-5

PETRÁŠOVÁ, Alexandra. *Social protection in the European Union*. Luxembourg: European Communities, 2008, 11 s., ISSN 1977-0316, Dostupné z WWW:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-08-046/EN/KS-SF-08-046-EN.PDF>

INTERNETOVÉ ZDROJE

Beratendes- und Informationsportal KZVK [online]. Dostupné z WWW: <www.kzvk>

BEZDĚK, Vladimír. a kol. *Závěrečná zpráva PES*. Praha: 2010 [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/8895>>

Bundesministerium für Arbeit und Soziales [online]. Dostupné z WWW: <www.bmas.de>

Česká zpráva sociálního zabezpečení [online]. Dostupné z WWW: <[www.cssz](http://www.cssz.cz)>

Český statistický úřad [online]. Dostupné z WWW: <www.czso.cz>

Deutsche Rentenversicherung [online]. Dostupné z WWW: <www.deutsche-rentenversicherung.de>

DOBEŠOVÁ, Dana. *Důchodový systém v ČR*. Národohospodářský obzor, 2006, s. 27 - 36, [online]. Dostupné z WWW: <<http://is.muni.cz/do/1456/soubory/aktivity/obzor/6182612/7667845/04Dobesova.pdf>>

Finanční poradní portál Finanzen [online]. Dostupné z WWW: <www.finanzen.de>

Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland [online]. Dostupné z WWW: <<http://dejure.org/gesetze/GG/>>

GUARDIANCICH, Igor. *Current pension system: first assessment of reform outcomes and output*. 2010, 9 s., [online]. Dostupné z WWW: <http://www.ose.be/files/publication/2010/country_reports_pension/OSE_2010_CRpension_Germany.pdf>

Informační a zpravodajský portál Měšec [online]. Dostupné z WWW: <www.spociduchod.mesec.cz>

Informační portál Pojištěnec [online]. Dostupné z WWW: <www.pojistenec.cz>

Informationsportal Ansaahl [online]. Dostupné z WWW: <www.ansahl.com>

Informationsportal Finanzcheck [online]. Dostupné z WWW: <www.finanzcheck.de>

Informationsportal Infonetz Altersvorsorge [online]. Dostupné z WWW: <www.infonetz-altersvorsorge.de>

Informationsportal Toytown Germany [online]. Dostupné z WWW: <www.toytowngermany.com>

Informationsportal über Deutsche Sozialversicherung [online]. Dostupné z WWW: <www.deutsche-sozialversicherung.de>

Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Dostupné z WWW: <www.mpsv.cz>

Nachrichtensportal Beck-aktuell Nachrichten [online]. Dostupné z WWW: <www.beck-aktuell.beck.de>

Nachrichtensportal Focus [online]. Dostupné z WWW: <www.focus.de>

Nachrichtensportal Stern [online]. Dostupné z WWW: <www.stern.de>

Online Enzyklopädie Wikipedia [online]. Dostupné z WWW: <www.de.wikipedia.org>

RÖBLER, Nicolas. *The German Pension System*. Mayer Brown, 2009, 15 s., [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.mayerbrown.com/publications/The-German-Pension-System-05-06-2009/>>

Sozialverband Deutschland VdK [online]. Dostupné z WWW: <www.vdk.de>

Statistisches Bundesamt [online]. Dostupné z WWW: <www.destatis.de>

TRAXLER, Jan. *Hrubý koncept důchodové reformy: Mezigenerační důchodový systém s individuálními důchodovými účty*. 2012, 5 s., [online]. Dostupné z WWW: [http://www.finez.cz/data/file/download/duchodovareformahrubykoncept.pdf]

Ústavní soud České republiky [online]. Dostupné z WWW: <www.concourt.cz>

Watson Wyatt. *The German Pension System in Brief*. January 2009, [online] Dostupné z WWW:

<http://www.watsonwyatt.com/us/pubs/insider/showarticle.asp?ArticleID=20358>

Zpravodajský portál Alfa 9 [online]. Dostupné z WWW: <www.zpravy.alfa9.cz>

Zpravodajský portál Finance [online]. Dostupné z WWW: <www.finance.cz>

OSTATNÍ ZDROJE

Materiály České zprávy sociálního zabezpečení

Vyhláška č. 286/2011 Sb. o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2010, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2010, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2012 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2012 a o zvýšení důchodů v roce 2012

Výpis z penzijního fondu ČSOB ze dne 19.3.2012

Zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 42/1994 Sb. o penzijním připojištění se státním příspěvkem, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Vývoj sazby sociálního zabezpečení v Německu v letech 1891 - 2012

Příloha B: Věk odchodu do důchodu občanů narozených v letech 1936 – 1983

Příloha C: Vývoj příjmového prahu v Německu v letech 2003 - 2012

Příloha A: Vývoj sazby sociálního zabezpečení v Německu v letech 1891 - 2012

Období	sazba sociálního zabezpečení
1891	1,70 %
1924	3,50 %
1928	5,50 %
1.1.1949 – 30.03.1955	10,00 %
1.4.1955 – 28.02.1957	11,00 %
1.3.1957 – 31.12.1967	14,00 %
1.1.1968 – 31.12.1968	15,00 %
1.1.1969 – 31.12.1969	16,00 %
1.1.1970 – 31.12.1972	17,00 %
1.1.1973 – 31.12.1980	18,00 %
1.1.1981 – 31.12.1981	18,50 %
1.1.1982 – 31.08.1983	18,00 %
1.9.1983 – 31.12.1984	18,50 %
1.1.1985 – 31.05.1985	18,70 %
1.6.1985 – 31.12.1986	19,20 %
1.1.1987 – 31.03.1991	18,70 %
1.4.1991 – 31.12.1992	17,70 %
1.1.1993 – 31.12.1993	17,50 %
1.1.1994 – 31.12.1994	19,20 %
1.1.1995 – 31.12.1995	18,60 %
1.1.1996 – 31.12.1996	19,20 %
1.1.1997 – 31.03.1999	20,30 %
1.4.1999 – 31.12.1999	19,50 %
1.1.2000 – 31.12.2000	19,30 %
1.1.2001 – 31.12.2002	19,10 %
1.1.2003 – 31.12.2006	19,50 %
1.1.2007 – 31.12.2011	19,90 %
od 1.1.2012	19,60 %

Příloha B: Věk odchodu do důchodu občanů narozených v letech 1936 - 1983

Rok narození	Důchodový věk činí u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m
1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m	61r+8m
1966	65r+2m	65r+2m	65r+2m	65r+2m	63r+8m	62r+2m
1967	65r+4m	65r+4m	65r+4m	65r+4m	64r+2m	62r+8m
1968	65r+6m	65r+6m	65r+6m	65r+6m	64r+8m	63r+2m
1969	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+2m	63+8m
1970	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+8m	64r+2m
1971	66r	66r	66r	66r	66r	64r+8m

Rok narození	Důchodový věk činí u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1972	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	65r+2m
1973	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	65r+8m
1974	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+2m
1975	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m
1976	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m
1977	67r	67r	67r	67r	67r	67r
1978	67r+2m	67r+2m	67r+2m	67r+2m	67r+2m	67r+2m
1979	67r+4m	67r+4m	67r+4m	67r+4m	67r+4m	67r+4m
1980	67r+6m	67r+6m	67r+6m	67r+6m	67r+6m	67r+6m
1981	67r+8m	67r+8m	67r+8m	67r+8m	67r+8m	67r+8m
1982	67r+10m	67r+10m	67r+10m	67r+10m	67r+10m	67r+10m
1983	68r	68r	68r	68r	68r	68r

Příloha C: Vývoj příjmového prahu v Německu v letech 2003 - 2012

Rok	Západ	Východ
Do 2003	Měsíčně 5 100 €	Měsíčně 4 250 €
2004	Měsíčně 5 150 €	Měsíčně 4 350 €
2005	Měsíčně 5 200 €	Měsíčně 4 400 €
2006	Měsíčně 5 250 €	Měsíčně 4 400 €
2007	Měsíčně 5 250 €	Měsíčně 4 550 €
2008	Měsíčně 5 300 €	Měsíčně 4 500 €
2009	Měsíčně 5 400 €	Měsíčně 4 550 €
2010	Měsíčně 5 500 €	Měsíčně 4 650 €
2011	Měsíčně 5 500 €	Měsíčně 4 650 €
2012	Měsíčně 5 600 €	Měsíčně 4 800 €

ABSTRAKT

LERACHOVÁ, H. *Komparace důchodového systému v České republice a v Německu.*

Diplomová práce. Plzeň: Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 80 s., 2012

Klíčová slova: důchodový systém v České republice, důchodový systém v Německu, PAYGO systém, penzijní připojištění, reforma v České republice

Tato práce je zaměřena na analýzu důchodového pojištění v České republice a v Německu a následnou kompatibilitu těchto systémů. V první části je shrnuto stručné uvedení do problematiky, po kterém následuje charakteristika důchodových systémů těchto států, jejímž cílem je vystihnout základní rysy důchodových systémů pro jejich srovnání. Druhá část se zaměřuje na důchodovou reformu v České republice a změny s ní spojené spolu se změnami uskutečněnými v Německu. Součástí této charakteristiky je zhodnocení, do jaké míry se schválené změny ztotožňují se změnami doporučenými Poradním a expertním sborem ministra financí a ministra práce a sociálních věcí. Následuje vlastní srovnání těchto systémů z hlediska zásluhovosti a mezigenerační solidarity podložené konkrétními propočty a zhodnocení, do jaké míry jsou systémy zaměnitelné. Ze závěru poté vyplývá, že systémy jsou si velmi podobné, je možné nalézt mnoho společných rysů, ovšem v zásadě stále existují rozdíly, které by při pokusu aplikovat německý důchodový systém do systému v České republice, činily problémy.

ABSTRACT

LERACHOVÁ, H. *Comparison of the pension system in the Czech Republic and Germany*. Diploma thesis. Pilsen: Faculty of Economics, University of West Bohemia in Pilsen, 80 p., 2012

Key words: pension system in the Czech Republic, pension system in Germany, PAYG system, pension insurance, reform in the Czech Republic

This work is focused on the analysis of pension insurance in the Czech Republic and Germany, followed by the compatibility of these systems. In the first part is summarized in a brief the statement of the problem, followed by a description of the pension systems of these countries. It has an aim to capture the essential features of pension schemes for their comparison. The second part focuses on pension reform in the Czech Republic and the connected changes and the changes made in Germany. Part of this characteristic is to evaluate, if the changes are the same as the changes advised to Advisory and expert body of the Minister of Finance and the Minister of Labour and Social Affairs. Then ensue comparison of these systems in terms of earnings and generational solidarity supported by specific calculations and evaluation the convertibility of the systems. From the conclusion is followed that the systems are very similar. It is possible to find many common features but basically there are differences that can make problems when you try to apply the German pension system to system in the Czech Republic.